

Ověřovací doložka

k datové zprávě

podle zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon")

1. ODDÍL - Záznam o konverzi

Pořadové číslo konverze: 88416438-154649-160829091032

Název organizace: Ministerstvo práce a sociálních věcí

Jméno a příjmení: Helena Ševčíková

Datum: 29.8.2016 9:10:20

2. ODDÍL - Údaje o konvertovaném dokumentu

Výstup odpovídá vstupu: ANO NE

Počet listů: 66

Zajišťovací prvek: Žádný

3. ODDÍL - Poznámky

29.8.2016

Datum vyhotovení

25 5400 Clb 5400 vzor č. 1

Elektronický podpis

vedoucím odborů sociálních věcí krajských
úřadů, Magistrátu hl. města Prahy

Váš dopis značky ze dne Naše č.j. Vyřizuje V Praze dne
MPSV-2016/137312-23 Mgr. Markéta Hrodková 26. srpna 2016
221 922 201

Vážená paní vedoucí, vážený pane vedoucí,

odbor ochrany práv dětí Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) zasílá aktualizované Metodické doporučení MPSV č. 1/2016 k postupu obecních úřadů obcí s rozšířenou působností při poskytování sociálně-právní ochrany nezletilým cizincům bez doprovodu, které nahrazuje Metodické doporučení MPSV č. 1/2009 v aktualizovaném znění z roku 2012.

S pozdravem

Mgr. Kateřina Šlesingerová
ředitelka odboru ochrany práv dětí

Na vědomí:
Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

**Metodické doporučení MPSV č. 1/2016 k postupu obecních úřadů obcí
s rozšířenou působností při poskytování sociálně-právní ochrany nezletilým
cizincům bez doprovodu**

(nahrazuje Metodické doporučení MPSV č.1/2009 v aktualizovaném znění z roku 2012)

Obsah

I. Definice nezletilých bez doprovodu	4
II. Rozsah, v němž je OSPOD povinen zajistit ochranu NBD, kteří pobývají na území České republiky bez oprávnění k dlouhodobému pobytu.....	5
III. Zajištění okamžité pomoci při zjištění přítomnosti NBD na území České republiky.....	7
3.1 Zajištění NBD podle zákona o Policii České republiky	7
3.2 Součinnost Policie České republiky s OSPOD, příslušnost OSPOD	7
3.4 Pochybnosti o věku NBD	8
3.4.1 Ověření věku	8
3.4.2 Stanovení data narození	9
3.5 Další postup OSPOD, umístění NBD na základě předběžného opatření.....	10
3.5.1 Vyšetření aktuálního zdravotního stavu NBD	10
3.5.2 Umístění NBD před nařízením tzv. rychlého předběžného opatření	11
3.5.3 Prostředí, do něhož by měl být NBD na základě předběžného opatření umístěn..	12
3.5.4 Převoz NBD	13
3.5.5 Místní příslušnost OSPOD po umístění NBD.....	14
3.5.6 Délka trvání tzv. rychlého předběžného opatření v případech, kdy ve věci samé není dána pravomoc českých soudů	14
3.6 Zajištění tlumočnických služeb u NBD	15
3.7 Povinnost informovat zastupitelský úřad státu, jehož je NBD občanem	15
3.8 Povinnost informovat ÚMPOD a činnost ÚMPOD	17
3.9 Repatriace NBD.....	18
3.10 Postup OSPOD v případě, že repatriace NBD nebo jeho sloučení s rodinou v zahraničí nejsou možné	19
IV. Vybrané oblasti zajištění péče o NBD během jeho pobytu na území České republiky.....	20
4.1 Zdravotní pojištění NBD.....	20
4.2 Pobytový status NBD v závislosti na formě náhradní péče.....	21

4.2.1	Pobytový status NBD, ve vztahu k němuž bylo nařízeno předběžné opatření	21
4.2.2	Pobytový status NBD, ve vztahu k němuž bylo vydáno meritorní rozhodnutí soudu o náhradní péči	22
4.3	Zastupování NBD	23
4.3.1	Rozsah, v jakém je oprávněn NBD zastoupit jeho soudem určený pečovatel	23
4.3.2	Nezbytnost jmenování poručníka či hmotněprávního opatrovníka NBD	24
4.4	Zajištění vzdělání NBD	26
4.5	Útěk NBD z náhradní péče	28
V.	Specifika azylového řízení	29
5.1	Pojem mezinárodní ochrany, azylu a doplňkové ochrany a jejich význam	29
5.2	Postup OSPOD při podání žádosti o azyl	30
5.2.1	Nezbytnost připojení podpisu OSPOD k žádosti NBD o mezinárodní ochranu	30
5.2.2	Orgán, u něhož lze podat žádost o mezinárodní ochranu	32
5.3	Problematika umístování NBD do přijímacích středisek	33
5.4	Role OSPOD v řízení o mezinárodní ochraně	33
5.4.1	Řízení u Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky	33
5.4.2	Řízení o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky	34
5.4.3	Zprostředkování právního zastoupení NBD v řízení o mezinárodní ochraně	36
5.5	Opatrovník pro pobyt	36
5.6	Zákaz kontaktování zastupitelských úřadů státu země původu	37
5.7	Role ÚMPOD	37
5.8	Dublinký systém	38
VI.	Specifické situace oprávněnosti dalšího pobytu NBD na území České republiky	39
6.1	Zletilost NBD a otázka oprávněnosti jeho dalšího pobytu na území České v případech nesouvisejících s mezinárodní ochranou	39
6.1.1	Pobyt dítěte v náhradní péči na základě předběžného opatření	40
6.1.2	Pobyt dítěte v náhradní péči na základě meritorního rozhodnutí, které nabylo právní moci před dovršením 15. roku věku NBD	40
6.1.3	Pobyt dítěte v náhradní péči na základě meritorního rozhodnutí, které nabylo právní moci po dovršení 15. roku věku NBD	41
6.2	Oprávněnost pobytu NBD na území České republiky v kontextu mezinárodní ochrany	42
6.2.1	Oprávněnost pobytu NBD na území České republiky v průběhu řízení o mezinárodní ochraně	43

6.2.2 Oprávněnost pobytu NBD na území České republiky v případě, že byl NBD udělen azyl	43
6.2.3 Oprávněnost pobytu NBD na území České republiky v případě, že byla NBD udělena doplňková ochrana	45
6.2.4 Postup v případě, že žádost NBD o udělení mezinárodní ochrany byla pravomocně zamítnuta, NBD byl odňat azyl nebo doplňková ochrana, či NBD zaniklo právo na doplňkovou ochranu	46
VII. Zvláštní řízení související s ukončováním pobytu NBD na území České republiky	47
7.1 Zajištění NBD podle zákona o pobytu cizinců	47
7.2 Řízení o vyhoštění NBD	48
7.3 Rozhodnutí o povinnosti opustit území České republiky	50
Seznam použitých vnitrostátních právních předpisů (stav k 22. 7. 2016)	52
Seznam zkratk	52
PŘÍLOHY	53
1. LÉKAŘSKÁ VYŠETŘENÍ, ZKOUŠKY VĚKU	53
A) Vyjádření o aktuálním zdravotním stavu – rozsah vyšetření:	53
B) Doporučené spektrum vyšetření, které probíhají po umístění dítěte do zařízení	54
C) Seznam poskytovatelů zdravotnických služeb, které mají nasmlouvaný výkon 08017- přesné stanovení kostního věku metodou TW3 a jsou dle vyjádření VZP oprávněni provádět antropometrická vyšetření pro potřeby identifikace věku	55
2. KONTAKTY NA SPOLUPRACUJÍCÍ ORGANIZACE	56
3. DŮLEŽITÉ ODKAZY A INFORMACE	59
4. VZOR NÁVRHU NA PŘEDBĚŽNÉ OPATŘENÍ	60
5. VZOR ŽÁDOSTI O UDĚLENÍ MEZINÁRODNÍ OCHRANY	62
6. PŘEHLED HLAVNÍCH DVOUSTRANNÝCH SMLUV O MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ POMOCI V OBLASTI TRESTNÍ A CIVILNÍ, SOUVISEJÍCÍ DOKUMENTY	63
7. PŘEHLED HLAVNÍCH MNOHOSTRANNÝCH SMLUV UPRAVUJÍCÍCH PRAVOMOC, ROZHODNÉ PRÁVO A UZNÁVÁNÍ A VÝKON ROZHODNUTÍ V RODINNÝCH VĚCECH	65
8. PRÁVNÍ PŘEDPISY EVROPSKÉ UNIE UPRAVUJÍCÍ PRAVOMOC, ROZHODNÉ PRÁVO A UZNÁVÁNÍ A VÝKON ROZHODNUTÍ V RODINNÝCH VĚCECH	65

I. Definice nezletilých bez doprovodu

Definici nezletilého bez doprovodu (dále jen „NBD“) upravuje jak zákon o azylu, tak i zákon o pobytu cizinců. V souladu s těmito definicemi lze za NBD považovat cizince mladšího 18 let, který:

- přicestuje na území České republiky bez doprovodu zletilé osoby mající jej v péči, a to po takovou dobu, po kterou se skutečně nenachází v péči takové osoby; nebo
- byl ponechán bez doprovodu poté, co přicestoval na území.

Skutečnost, že dítě má status NBD neznamena vždy, že by jeho pobyt na území České republiky byl neoprávněný. Zákonná definice NBD je poměrně široká a dopadá tak na všechny situace, kdy je dítě cizincem a současně se ocitne bez péče oprávněné osoby, typicky svých rodičů. Status NBD tak bude mít např. i dítě-cizinec, které se v České republice narodí a ještě v porodnici bude opuštěno svou matkou-cizinkou, která má oprávnění k pobytu na území České republiky, přičemž na území České republiky nebude přítomen ani otec dítěte, nebo otec dítěte nebude schopen či ochoten převzít dítě do své péče. Stejně tak bude mít status NBD i dítě-cizinec, které dlouhodobě pobývá se svými rodiči na území České republiky, avšak jehož rodiče zahynou při autonehodě, jsou hospitalizováni, musí nastoupit výkon trestu odnětí svobody apod.

Toto metodické doporučení se zaměřuje především na **NBD, kteří na území České republiky vstoupí bez odpovídajícího oprávnění**, anebo kteří disponují pouze oprávněním ke krátkodobému pobytu, který nebude přesahovat 90 dní, a to s ohledem na skutečnost, že v případě dětí-cizinců s oprávněním k pobytu na území České republiky nad 90 dní se postup OSPOD ve svém základu neliší od případů dětí s českým státním občanstvím a s trvalým pobytem na území České republiky. Děti s oprávněním k dlouhodobému pobytu spadají do osobní působnosti SPOD, jak ji upravuje § 2 odst. 2 ZSPOD. Základní rozdíl při poskytování SPOD v případě dětí-cizinců, které mají obvyklé bydliště na území České republiky (děti podle § 2 odst. 2 ZSPOD), oproti dětem s českým státním občanstvím a trvalým pobytem na území České republiky, spočívá v nezbytnosti zahrnout a zohlednit v rámci plánování dalšího řešení situace NBD přeshraniční prvek. Tito cizinci mohou mít v zahraničí příbuzné, s nimiž mají navázaný vztah a kteří by je za situace, kdy tyto děti přijdou o péči svých rodičů nebo kdy jsou jí zbaveni, mohli převzít do své péče apod.

Postup OSPOD bude v některých aspektech **modifikován v případě, že NBD podá v České republice žádost o mezinárodní ochranu**. I děti-žadatelé o mezinárodní ochranu spadají do osobní působnosti SPOD podle § 2 odst. 2 ZSPOD. Jednotlivé odlišnosti v postupu OSPOD, vyplývající ze statusu NBD jako žadatele

o mezinárodní ochranu, jsou popsány v kapitole V. tohoto metodického doporučení. V případě, že určitá problematika není do této kapitoly zahrnuta, řídí se v dané otázce postup OSPOD stejnými pravidly jako u NBD, kteří nejsou žadateli o mezinárodní ochranu.

II. Rozsah, v němž je OSPOD povinen zajistit ochranu NBD, kteří pobývají na území České republiky bez oprávnění k dlouhodobému pobytu

NBD, kteří vstoupili na území České republiky neoprávněně anebo na území České republiky neoprávněně dále setrvávají, **spadají mimo osobní působnost poskytování SPOD, jak je vymezena v § 2 odst. 2 ZSPOD**. Zcela stejná situace nastává i u NBD, kteří sice disponují potřebným oprávněním k pobytu na území České republiky, avšak toto oprávnění má pouze krátkodobou povahu a NBD neoprávňuje k pobytu delšímu než 90 dní.

Ochrana, jíž jsou povinny orgány České republiky ve vztahu k těmto dětem zajistit, má tak **pouze omezený rozsah**, který vymezuje především § 37 ZSPOD. Ustanovení § 37 odst. 1 ZSPOD ukládá obecnímu úřadu, tedy nejen obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, **povinnost poskytnout dětem, které spadají mimo působnost SPOD, krizovou pomoc směřující k ochraně jejich života a zdraví a k zajištění uspokojení jejich základních životních potřeb, a to v případě, že se tyto děti ocitnou bez jakékoliv péče nebo je-li jejich život nebo příznivý vývoj vážně ohrožen či narušen**. Ustanovení § 37 odst. 1 ZSPOD tedy odpovídá povinnosti obecního úřadu přijmout opatření za účelem zajištění základní pomoci dítěti v případě jeho bezprostředního ohrožení z důvodu ztráty péče přiměřené věku daného dítěte, která je ve vztahu k dětem, které spadají do osobní působnosti SPOD, upravena v § 15 odst. 1 ZSPOD.

V případě, že obecním úřadem zajišťujícím tuto akutní krizovou pomoc není obecní úřad obce s rozšířenou působností, musí obecní úřad neprodleně o opatřeních, která ve vztahu k NBD v souladu s § 37 odst. 1 ZSPOD učinil, informovat právě obecní úřad obce s rozšířenou působností, tj. OSPOD. **OSPOD je v souladu s § 37 odst. 2 ZSPOD povinen zajistit ochranu NBD v nezbytném rozsahu**. Co se rozumí nezbytným rozsahem, vymezuje § 37 odst. 3 ZSPOD, který zakotvuje **výčet nezbytných opatření**, která OSPOD za účelem zajištění základní ochrany NBD učiní. V rámci tohoto výčtu konkrétně uvádí:

- podání **návrhu na nařízení předběžného opatření** podle § 452 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních;
- podání **návrhu na ustanovení poručníka nebo opatrovníka dítěte**;
- podání **návrhu na ústavní výchovu dítěte**;
- **zprostředkování umístění dítěte v azylovém zařízení**.

Je třeba zdůraznit, že uvedený výčet nezbytných opatření má **pouze demonstrativní povahu** a nezakotvuje tak veškerá možná opatření, která mohou být v konkrétním případě považována za nezbytná za účelem zajištění základní ochrany NBD. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že uvedený výčet nelze v žádném případě vykládat tak, že by NBD nebylo možné svěřit do pěstounské péče, ať již pěstounské péče na přechodnou dobu nebo dlouhodobé pěstounské péče, do péče jiné fyzické osoby, či do péče ZDVOP.

V případě, že NBD bude umístěn do náhradní péče formou předběžného opatření podle § 452 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních, bude i na něj dopadat § 452 odst. 2 zákona o zvláštních řízeních soudních a z něj vyplývající povinnost umístit dítě do co nejvhodnějšího prostředí s ohledem na jeho potřeby. **Vhodným prostředím přitom v těchto případech nemusí být pouze prostředí pobytového zařízení, ať již ZDVOP nebo školského zařízení, ale může jím být rovněž péče jiné fyzické osoby, např. příbuzného NBD, který se rovněž nachází na území České republiky, či pěstounská péče na přechodnou dobu** (k prostředí, do něhož může být NBD na základě předběžného opatření umístěn, viz více kapitola 3.5.3).

Stejně tak v případě, pokud bude třeba přistoupit k meritornímu řešení situace dítěte, nebude možné na základě uvedeného výčtu dovozovat, že jediným meritorním opatřením, které lze ve vztahu k NBD, na nějž nedopadá osobní působnost SPOD podle § 2 odst. 2 ZSPOD, přijmout, je ústavní výchova. **I tento NBD bude moci být umístěn na základě meritorního rozhodnutí do pěstounské péče na přechodnou dobu, do péče jiné fyzické osoby či do péče ZDVOP na základě § 971 odst. 2 ZSPOD.** Vyloučena nebude ani dlouhodobá pěstounská péče. **V okamžiku, kdy dítě pobývá na území České republiky déle než 90 dnů, spadá do osobní působnosti poskytování SPOD podle § 2 odst. 2 ZSPOD a lze mu tak zprostředkovat pěstounskou péči či osvojení podle § 19a a násl. ZSPOD** (k tomu viz více Stanovisko odboru ochrany práv dětí MPSV, týkající se nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu a jejich zařazování do evidence dětí, kterým je třeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči ve formě pěstounské péče nebo osvojení, č. j. 2015/32787/231/1 ze dne 2. 6. 2015).

V okamžiku, kdy je NBD svěřen na základě meritorního rozhodnutí do náhradní péče a toto rozhodnutí nabyde právní moci, získává NBD v souladu s § 87 odst. 1 zákona o pobytu cizinců oprávnění k trvalému pobytu na území České republiky a rovněž na něj bude dopadat osobní působnost SPOD (k tomu viz kapitola 4.2).

V případě, že NBD podá žádost o udělení mezinárodní ochrany, bude na něj dopadat osobní působnost SPOD **od okamžiku podání žádosti, jak to vyplývá**

z § 2 odst. 2 písm. c) ZSPOD. Od okamžiku podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany tak OSPOD bude postupovat zcela standardním způsobem jako v případě dětí s trvalým pobytem na území České republiky s nezbytnými modifikacemi, které jsou popsány v kapitole V.

III. Zajištění okamžité pomoci při zjištění přítomnosti NBD na území České republiky

3.1 Zajištění NBD podle zákona o Policii České republiky

Prvním z orgánů, který v případě zjištění přítomnosti NBD bez příslušného oprávnění na území České republiky bude s NBD typicky přicházet do kontaktu jako první, bude Policie ČR.

Policie ČR je oprávněna zajistit každého cizince, který neoprávněně vstoupil nebo který neoprávněně pobývá na území České republiky. Nejedná se přitom o zajištění podle zákona o pobytu cizinců, ale o **zajištění podle zákona o Policii ČR**, konkrétně § 27 odst. 1 písm. d) citovaného zákona. V souladu s citovaným ustanovením je Policie ČR oprávněna „*zajistit cizince, pokud je důvod se domnívat, že cizinec neoprávněně vstoupil na území České republiky nebo zde neoprávněně pobývá.*“ Zajištění NBD podle zákona o Policii ČR **nesmí trvat déle než 24 hodin.**

3.2 Součinnost Policie České republiky s OSPOD, příslušnost OSPOD

Policie ČR je povinna bez zbytečného odkladu poté, co zjistí, že cizinec, jehož zajistila, je nezletilý, přivolat na policejní služebnu OSPOD. **Postačuje přitom, že cizinec prohlašuje, že je nezletilý.** V takovém případě jsou Policie ČR i ostatní veřejné orgány povinny vycházet z předpokladu, že tomu tak skutečně je, a to až do doby, než je prokázán opak. Jedinou výjimku mohou představovat případy, kdy by bylo zcela zjevné, že dané tvrzení se nemůže zakládat na pravdě, avšak v této souvislosti je třeba zdůraznit, že cizinci vstupující na území České republiky bez příslušného oprávnění a přicházející z krizových oblastí, mohou být v důsledku zažitých traumat poznamenáni též fyzicky (šedé vlasy apod.), a to navzdory svému nízkému věku. Jakákoli výjimka z obecného pravidla, že se jedná o nezletilého, dokud není prokázán opak, by měla být aplikována ve zcela zjevných případech, kdy by zacházení s cizincem jako s nezletilým mohlo s kvalifikovanou mírou pravděpodobnosti ohrozit další děti, např. v případě umístění cizince do doby ověření jeho věku do pobytového zařízení pro děti (ZDVOP, školské zařízení).

Místní příslušnost OSPOD, který je Policií ČR přivolán, se řídí nikoli místem prvního záchytu NBD, ale **místem, kde se nachází služebna cizinecké policie**, kam bylo

dítě převezeno. Služebny cizinecké policie jsou často zřízeny při Krajských ředitelstvích Policie ČR.

2.3 Zajištění pohotovosti OSPOD v případě migrační vlny

V případě zvýšeného počtu NBD na našem území zajistí obecní úřady obcí s rozšířenou působností pracovní pohotovosti větším počtem pracovníků. Pokud obec nemá dostatečnou personální kapacitu, je možné řešit situaci formou uzavření **veřejnoprávní smlouvy s jinou obcí, která dostatečnou personální kapacitu má.**

Zvýšené náklady spojené s výkonem pohotovostní služby větším počtem pracovníků je možné řešit formou doplatku dotace pro obce s rozšířenou působností na výkon SPOD. Doplatky jsou vypláceny až po skončení kalendářního roku podle skutečně vynaložených odůvodněných nákladů.

3.4 Pochybnosti o věku NBD

3.4.1 Ověření věku

Při práci s NBD mohou vyvstat pochybnosti o jejich uváděném věku, přičemž tento věk stejně jako jejich totožnost nebude možné ověřit (osoby budou bez dokladů). Za této situace je nezbytné vycházet z předpokladu, že se skutečně jedná o nezletilého, tedy o NBD, a to až do náležitého prokázání opaku. Je třeba zdůraznit, že **zajištění ověřování věku nespadá do působnosti OSPOD.**

Existují-li důvodné pochybnosti o udávaném věku NBD, provede se **lékařské vyšetření za účelem ověření věku** – rentgen skeletu ruky (zápěstí) tzv. přesné stanovení kostního věku metodou TW 3. **Tato antropometrická vyšetření je možné provést pouze na vybraných pracovištích,** která jsou dle vyjádření Ministerstva zdravotnictví oprávněna tento výkon pod č. 08017 provádět u této specifické skupiny. Seznam poskytovatelů zdravotnických služeb, kteří jsou k provádění metody oprávněni, naleznete v příloze č. 1 tohoto dokumentu. Dle vyjádření Ministerstva zdravotnictví jde však **o určení biologického věku, nikoliv kalendářního, který se může lišit v rozmezí až dvou let.** Další podmínkou je souhlas NBD, přičemž tuto podmínku lze samozřejmě aplikovat jedině v případě, že udělení souhlasu s lékařským vyšetřením za účelem ověření věku odpovídá míře vyspělosti NBD. Nezletilého je nutné předem informovat v jazyce, kterému rozumí, o možných zdravotních důsledcích a rovněž o důsledcích **odmítnutí vyšetření.** Tyto důsledky jsou svou povahou velmi závažné a spočívají v tom, že **na NBD se bude pohlížet jako na zletilého. Souhlas NBD by neměl být nahrazován souhlasem či nesouhlasem jeho opatrovníka.** Lze totiž předpokládat, že tam, kde budou

existovat pochybnosti o dostatečné vyspělosti NBD k udělení souhlasu, nebudou naopak vyvstávat pochybnosti o jeho nezletilosti.

Jedinou výjimkou by v tomto ohledu mohli být ti NBD, kteří pravděpodobně mají **mentální nebo psychosociální postižení**. V těchto případech, u nichž lze předpokládat, že se v praxi budou objevovat spíše výjimečně, by jménem NBD měl jednat jeho opatrovník. Opatrovník NBD by měl jednat v maximální možné míře v souladu s názorem a přáními NBD, avšak rovněž musí mít na paměti velmi závažné důsledky neudělení souhlasu. Na základě individuálních okolností případu a důvodů, pro něž by sám NBD případně souhlas odmítal udělit, musí vyhodnotit, jaké řešení je v nejlepším zájmu NBD, tj. jaké řešení je z hlediska zachování všech práv NBD nejšetrnější. Lze předpokládat, že v nejlepším zájmu NBD bude zpravidla, aby jeho opatrovník s daným lékařským vyšetřením udělil souhlas.

V případě ukončené „adultní“ osifikace nelze určit přesný věk vyšetřované osoby a toto vyšetření není z hlediska stanovení věku přínosné. Navíc se u NBD většinou jedná o příslušníky jiných etnik, než jsou podkladem norem skeletální maturace uvedené metody, jímž je evropská a americká bělošská populace. Výsledky vyšetření jsou v některých případech **sporné**. Český právní řád upravuje postup veřejných orgánů v těchto případech pouze ve vztahu k cizincům, kteří jsou současně žadateli o mezinárodní ochranu, když v § 89 odst. 3 zákona o azylu stanoví, že **v hraničních případech je třeba vycházet z předpokladu, že se skutečně jedná o nezletilého**. Stejným způsobem bude přitom třeba postupovat i v případech, kdy cizinec není žadatelem o mezinárodní ochranu.

Lékařské vyšetření za účelem ověření věku je poměrně nákladné a z tohoto důvodu je třeba s jeho provedením vyčkat **až do vydání předběžného opatření, jímž NBD vznikne účast na veřejném zdravotním pojištění v České republice** (k tomu více viz kapitola 4.2).

3.4.2 Stanovení data narození

NBD, kteří přicházejí do České republiky, často neznají přesné datum narození (např. typicky nezletilí z Afghánistánu znají pouze rok narození). V předchozí praxi docházelo k nejednotnému určování data narození u NBD, kteří přesné datum svého narození neznali, např. cizinecká policie mohla určit datum narození 1. 1. uváděného roku (tedy pro NBD co nejméně výhodné datum). Z tohoto důvodu MPSV přistoupilo k dohodě s Ministerstvem vnitra a cizineckou policií o sjednocení postupu a **využití fikce a určení data 31. 12.**

Je povinností opatrovníka NBD, jímž bývá ustanoven typicky OSPOD, sledovat, zda cizinecká policie jedná v nejlepším zájmu dítěte a určuje pro dítě výhodnější datum v souladu s touto dohodou.

3.5 Další postup OSPOD, umístění NBD na základě předběžného opatření

Místně příslušný OSPOD, který je přivolán na služebnu Policie ČR z důvodu zajištění NBD podle zákona o Policii ČR je povinen postupovat v souladu s § 37 odst. 1 a 2 ZSPOD a přijmout všechna nezbytná opatření za účelem zajištění ochrany NBD. Tímto opatřením bude především **podání návrhu na nařízení tzv. rychlého předběžného opatření** podle § 452 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních. Pokud Policie ČR již ukončila všechny nezbytné úkony s NBD, je třeba zajistit převoz NBD z policejní služebny.

3.5.1 Vyšetření aktuálního zdravotního stavu NBD

Po propuštění NBD z policejní služebny je vhodné zajistit **aktuální vyšetření zdravotního stavu NBD**. Zpráva o aktuálním zdravotním stavu je **nezbytným předpokladem pro přijetí dítěte do školského zařízení pro výkon ústavní výchovy**, a to podle § 5 odst. 5 ZVÚOV. V souladu s citovaným ustanovením je pro přijetí dítěte do školského zařízení pro výkon ústavní výchovy nezbytné předložit lékařský posudek o zdravotní způsobilosti k umístění dítěte, který nebude starší než 3 dny, a písemné vyjádření lékaře o aktuálním zdravotním stavu dítěte. Citované ustanovení předpokládá, že mohou nastat závažné důvody, pro něž nebude možno při přijetí dítěte požadované doklady předložit, a to typicky v situaci, která je svou povahou krizová a kterou je na místě řešit prostředním tzv. rychlého předběžného opatření. V těchto případech citované ustanovení umožňuje, aby OSPOD zajistil jejich předložení bez zbytečného odkladu dodatečně, avšak s výjimkou zprávy o aktuálním zdravotním stavu dítěte. **Zprávu o aktuálním zdravotním stavu dítěte tak bude pro přijetí dítěte do školského zařízení třeba předložit vždy.**

Ačkoliv to právní úprava nevyžaduje, MPSV doporučuje zajistit vyšetření aktuálního zdravotního stavu NBD i v případech, kdy je NBD umístěn do ZDVOP, a to i pokud by se mělo jednat pouze o dočasné umístění NBD do ZDVOP na základě žádosti OSPOD před vydáním předběžného opatření. Na základě tohoto vyšetření může lékař zachytit potenciálně první známky infekční nebo jiné nemoci a podle toho pak případně zajistit specializovanou vyšetření či v případě potřeby i hospitalizaci NBD na infekčním oddělení.

Pokud tedy OSPOD zajistí i v těchto případech vyšetření aktuálního zdravotního stavu NBD, na jehož základě lékař podá vyjádření o dobrém zdravotním stavu NBD, který nevyžaduje jeho hospitalizaci, není nutné v rámci školského zařízení či ZDVOP

přijímat žádná speciální opatření jako je např. karanténa NBD. **NBD by měl mít stejné podmínky pobytu v daném zařízení jako kterékoliv jiné dítě, které je zde umístěné.** V tomto ohledu by se pracovníci OSPOD a pracovníci zařízení měli řídit vyjádřením Ministerstva zdravotnictví, v němž je uvedeno, že **pokud není důvodné podezření na to, že dítě trpí nějakým infekčním onemocněním, není potřeba jej izolovat do doby dostupnosti laboratorních výsledků týkajících se výskytu infekčních onemocnění.**

Důvodné podezření by mohlo nastat, pokud by NBD měl např. zvýšenou teplotu, vážnější zažívací potíže či netypický kašel. Mělo by pak následovat lékařské vyšetření, na základě něhož bude případně přijato další opatření, jako je jeho hospitalizace na infekčním oddělení, pokud je u NBD podezření na závažnější infekční onemocnění.

Jakékoli opatření typu samostatný byt či samostatný pokoj nemůže být zavedeno takovým způsobem, že jediným důvodem pro přijetí podobného opatření bude skutečnost, že umístovaným dítětem je NBD, anebo být v praxi využíváno tímto způsobem. V případě ZDVOP musí být v rámci standardů vymezeny situace, kdy ZDVOP k podobnému opatření přistupuje.

Vyšetření aktuálního zdravotního stavu dítěte tedy probíhá před umístěním dítěte a v případě, že k němu dochází ještě před vydáním předběžného opatření, tj. před vznikem účasti NBD na veřejném zdravotním pojištění v České republice (k tomu viz kapitola 4.2), lze jeho cenu **hradit z dotace**. Cena tohoto vyšetření může dosáhnout maximálně 415,- Kč bez DPH bez ohledu na věk dítěte a lze ji hradit z dotace. Rozsah vyšetření je obsažen v příloze č. 1a) tohoto metodického doporučení.

Krajské úřady jakožto nejvýznamnější zřizovatelé zdravotnických zařízení, byly vyzvány, aby vytipovaly vhodná zdravotnická zařízení, která budou zajišťovat vyjádření lékaře o aktuálním zdravotním stavu NBD ve spádové oblasti kraje i mimo běžné ordinační hodiny, např. v rámci pohotovostní služby, když je potřebné zajistit rychlé umístění dítěte do zařízení. Krajské úřady poskytnou seznam vytipovaných zařízení pracovištím OSPOD na úrovni obcí, aby s nimi mohli v této věci pracovníci navázat spolupráci.

3.5.2 Umístění NBD před nařízením tzv. rychlého předběžného opatření

Pokud v případě NBD již byly ukončeny úkony Policie ČR i provedeno vyšetření aktuálního zdravotního stavu NBD a soud stále ještě nerozhodl o návrhu OSPOD na nařízení tzv. rychlého předběžného opatření, musí OSPOD jednat v souladu

s § 37 odst. 1 a 2 ZSPOD a dítěti zajistit okamžitou pomoc. Nejdostupnějším opatřením bude v těchto případech především umístění NBD do ZDVOP na základě žádosti OSPOD, avšak je třeba zdůraznit, že se nejedná o jediné možné opatření. Ve vztahu k NBD může být v návaznosti na konkrétní okolnosti případu přijato též některé z urgentních opatření, jak je upravuje § 15 ZSPOD, v souladu s nímž může být dítě umístěno např. do péče příbuzného. K takovým řešením situace NBD však bude možné přistoupit typicky v případě, kdy nejsou pochybnosti o totožnosti NBD a o tom, že NBD má na území České republiky své skutečné příbuzné, kteří jsou schopni přiměřeným způsobem zajistit péči o něj.

Krajské úřady vytypovaly ZDVOP ve své spádové oblasti, kam budou umístěni NBD v případech, kdy soud ještě nerozhodl o předběžném opatření a Policie ČR již ukončila potřebné úkony vyplývající z její činnosti, primárně. Pokud kraj tato zařízení nevytypoval, pak NBD budou umisťováni do jakéhokoli ZDVOP.

Vydáním předběžného opatření bude dále určeno vhodné prostředí, do něhož bude NBD umístěn. V návaznosti na umístění dítěte na základě předběžného opatření, může dojít k přenesení příslušnosti OSPOD (k tomu více viz kapitola 3.5.5).

3.5.3 Prostředí, do něhož by měl být NBD na základě předběžného opatření umístěn

Z hlediska prostředí, kam by měl být NBD na základě předběžného opatření podle § 452 odst. 1 ZZŘS umístěn je předně třeba zdůraznit, že právní řád v tomto ohledu neobsahuje žádnou zvláštní úpravu pro umisťování NBD, která by se odchylovala od právní úpravy dopadající na děti s obvyklým bydlištěm na území České republiky podle § 2 odst. 2 ZSPOD. I NBD by tak měl být umisťován do prostředí, které lze označit ve smyslu § 452 odst. 2 ZZŘS za **vhodné, a to s ohledem na individuální potřeby NBD**. S ohledem na tuto skutečnost nelze vyloučit, že NBD bude na základě předběžného opatření podle § 452 odst. 2 ZZŘS svěřen **i do péče fyzické osoby, či do pěstounské péče na přechodnou dobu**. V případě NBD nelze totiž vyloučit, že pro něj s ohledem na jeho potřeby bude vhodná právě pěstounská péče na přechodnou dobu. Stejně tak nelze vyloučit, že NBD nebude mít na území České republiky jiné příbuzné, kteří zde pobývají na základě odpovídajícího oprávnění a kteří jsou schopní i ochotní NBD převzít. V těchto případech by však měla být věnována náležitá pozornost ověření, že se jedná o skutečné příbuzné NBD. **Rodinné formy náhradní péče o NBD by přitom měly mít plně v souladu s § 9a odst. 2 ZSPOD přednost před umístěním NBD do pobytového zařízení.**

Dochází-li k umístění NBD do pobytového zařízení, je třeba volit zařízení v rámci běžné sítě školských zařízení nebo ZDVOP, a to s ohledem na potřeby a situaci

dítěte. Tento závěr odpovídá i Konceptci ochrany a péče o nezletilé cizince bez doprovodu.

Pouze ve výjimečných a sporných případech, kdy je nutné ověřit udávaný věk NBD nebo NBD pocházejí ze zcela odlišného kulturního a sociálního prostředí, či jsou zatíženi traumatickými zážitky (válečné konflikty apod.), nerozumí a nehovoří česky, mohou být do vyřešení jejich situace umístěni do specializovaného *Zařízení pro děti cizince, diagnostického ústavu, střediska výchovné péče a základní školy v Radlické 30 na Praze 5* (dále jen „ZDC“). Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy přistoupilo k vytipování dalších zařízení, která by se specializovala na zajištění péče o NBD v popsanych výjimečných nebo sporných situacích, a to pro případ, kdy by ZDC nebylo z důvodu své kapacity schopné další NBD, u nichž jsou dány tyto výjimečné a sporné okolnosti, přijmout. Těmito zařízeními jsou často výchovné ústavy, přičemž **MPSV v této souvislosti dlouhodobě zastává stanovisko, že do výchovného ústavu lze umístit pouze dítě s uloženou ochrannou výchovou.**

V případě, že jsou těmito zařízeními dětské domovy se školou, je **i v případě NBD třeba dbát na zákonné podmínky pro umístění dítěte do takového zařízení**, tj. musí být prokázáno, že NBD má, slovy zákona, „závažné poruchy chování“ nebo „psychickou poruchu“ (k tomu viz § 13 odst. 1 ZVÚOV), přičemž se v jejich důsledku projevuje svým chováním natolik rizikovým způsobem, že vyžaduje intenzivní zásah do své svobody, jakož i míru dohledu, bez nichž by byl nebezpečný sobě nebo svému okolí.

3.5.4 Převoz NBD

Při určování osoby povinné zajistit převoz NBD do zdravotnického zařízení či do vhodného prostředí, v němž bude zajišťována péče o NBD, je důležité rozlišovat, v jaké fázi úpravy poměrů NBD k převozu dochází.

Převoz NBD před nařízením předběžného opatření

Zde převoz do zdravotnického zařízení a následně do ZDVOP či do jiného vhodného prostředí zajišťuje OSPOD, a to do doby než bude vydáno předběžné opatření soudu. S Policejním prezidiem ČR byla dohodnuta spolupráce Policie ČR s OSPOD při převozu NBD. Pracovníci OSPOD tedy mohou v odůvodněných případech požádat o součinnost Policii ČR (tj. cizineckou policii).

Převoz NBD po vydání rozhodnutí soudu

Po nařízení předběžného opatření je převoz NBD v gesci soudního vykonavatele rozsudku. Uplatňuje se instrukce o výkonu rozhodnutí soudu u nezletilých dětí. Zde je uvedeno, že soud převoz zajistí buď:

- 1) služebním vozidlem soudu;
- 2) není-li k dispozici, zajistí vypůjčení služebního vozidla jiného soudu;
- 3) pokud není k dispozici, soud se obrátí na OSPOD, aby převoz zajistil s tím, že tento postup musí být v souladu s vnitřními předpisy úřadu, případně se soudní vykonavatel obrátí se žádostí o převoz na Policii ČR.

Při výkonu rozhodnutí soudu lze požádat Policii ČR o součinnost při převozu, a to na základě ustanovení § 21 zákona o Policii ČR, které upravuje součinnost při poskytování ochrany a při provádění výkonu rozhodnutí, pokud osoba pověřená výkonem rozhodnutí a) nemůže provést výkon rozhodnutí z důvodu ohrožení svého života nebo zdraví a b) o poskytnutí této ochrany požádá. V žádosti o ochranu se musí uvést konkrétní důvody, z nichž obava z ohrožení života nebo zdraví osoby vyplývá.

3.5.5 Místní příslušnost OSPOD po umístění NBD

V případě umístění NBD na základě tzv. předběžného opatření může dojít ke změně v místní příslušnosti OSPOD. Místně příslušným se totiž stane ten OSPOD, v jehož obvodu se NBD nachází, tj. v jehož obvodu má bydliště osoba, do jejíž péče byl svěřen, anebo sídlo zařízení, do nějž byl NBD umístěn, a to v souladu s § 61 odst. 3 písm. a) ZSPOD.

3.5.6 Délka trvání tzv. rychlého předběžného opatření v případech, kdy ve věci samé není dána pravomoc českých soudů

V souvislosti s délkou trvání předběžného opatření je třeba poukázat na § 461 ZZŘS, v souladu s nímž v případě, že byl podán návrh na vydání předběžného opatření podle § 452 ZZŘS a ve věci samé není dána pravomoc českých soudů, k čemuž dochází typicky právě v případech, kdy se obvyklé bydliště dítěte nenachází na území České republiky, neuplatní se měsíční lhůta trvání předběžného opatření podle § 459 ZZŘS. To znamená, že takto nařízené předběžné opatření nemusí být s měsíční periodicitou prodlužováno. **Zákon však stanoví, že délka tohoto předběžného opatření nesmí překročit lhůtu 6 měsíců.**

Tato doba by měla sloužit k tomu, aby OSPOD našel pro dítě stabilnější řešení jeho situace. To by mělo primárně spočívat ve sloučení dítěte s jeho rodiči či jinými

osobami za dítě odpovědnými, jak to vyplývá i z § 37 odst. 2 ZSPOD. V souladu s citovaným ustanovením je OSPOD povinen za tímto účelem o NBD a jeho případu informovat ÚMPOD (k činnosti ÚMPOD viz kapitola 3.8). Primárním cílem je navrácení NBD do země jeho původu (repatriace), anebo jeho sloučení se svou rodinou v zemi, v níž se tato rodina nachází.

Je však třeba zdůraznit, že **repatriace nemusí být ve všech případech možná, jelikož by takový postup odporoval nejlepšímu zájmu dítěte** (k tomu více viz kapitola 3.9). Stejně tak nemusí být možné ani sloučení s rodinou dítěte v jiné zemi. V těchto případech vzniká povinnost orgánů České republiky, a to OSPOD i soudů, **řešit situaci NBD meritorně**. Meritorní rozhodnutí o svěření NBD do některé z forem náhradní péče by přitom v těchto případech mělo být přijato co možná nejrychleji. **Zcela stěžejní je, aby situace NBD byla pravomocně vyřešena do 18. roku věku NBD, protože jinak NBD nebude svědčit žádné oprávnění pro to, aby i po dovršení 18. roku věku mohl oprávněně setrvat na území České republiky a požádat o povolení k trvalému pobytu z humanitárních důvodů podle § 66 zákona o pobytu cizinců** (k tomu více viz kapitola 6.1).

3.6 Zajištění tlumočnických služeb u NBD

Náklady na tlumočení jsou hrazeny z dotace MPSV na výkon SPOD pro obce s rozšířenou působností. Výdaje spojené se zajištěním tlumočení jsou oprávněným výdajem, který lze hradit z dotace na výkon SPOD. V případě, že vzhledem k vyššímu počtu NBD, ve vztahu k nimž musel OSPOD zajišťovat tlumočení, celkové výdaje přesáhnou částku dotace přiznanou pro daný rok, je možné po skončení kalendářního roku požadovat doplatek. O žádosti o doplatek rozhoduje MPSV na základě odůvodnění překročení celkové částky přiznané dotace.

Sazba za tlumočnické služby není stanovena jednotně, každý tlumočnický má ceny nastavené jinak. Někteří tlumočníci tlumočí i na dálku přes telefon, tablet či prostřednictvím jiných komunikačních prostředků, náklady na tlumočení jsou potom nižší (snižují se např. o náklady na dopravu, atd.).

3.7 Povinnost informovat zastupitelský úřad státu, jehož je NBD občanem

Po zajištění okamžité ochrany NBD je OSPOD povinen, je-li to možné, v souladu s § 37 odst. 2 ZSPOD informovat o skutečnosti, že NBD nachází na území České republiky, zastupitelský úřad státu, jehož je NBD občanem. Stejná povinnost velmi často vyplývá i z dvoustranných konzulárních smluv, uzavřených mezi Českou republikou a jinými státy. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že **tato povinnost OSPOD se nevztahuje na situace, kdy by NBD projevil úmysl požádat v České republice o mezinárodní ochranu, jelikož v takových případech naopak**

v souladu s mezinárodními závazky na ochranu uprchlíků platí přísný zákaz předání jakékoli informace o pobytu cizince na území České republiky jeho domovskému státu (k tomu viz více kapitola 5.6).

Ačkoliv jak § 37 odst. 2 ZSPOD, tak dvoustranné konzulární smlouvy stanoví, že zastupitelský úřad domovského státu NBD by měl být informován bez zbytečného odkladu, MPSV právě s ohledem na výše uvedený odlišný postup v případě podání žádosti o mezinárodní ochranu doporučuje zaslat informaci zastupitelskému úřadu **s určitým časovým odstupem, a to až po provedení rozhovoru pracovníků OSPOD s NBD o možnosti požádat v ČR o mezinárodní ochranu, při kterém NBD sdělí, že v ČR o tuto ochranu požádat nechce.**

OSPOD by měl tedy ještě před tím, než přistoupí k předání informace o NBD zastupitelskému úřadu státu, jehož je NBD občanem, si s NBD promluvit a srozumitelným způsobem, přiměřeným věku NBD, jej poučil o jeho právu požádat o mezinárodní ochranu, o příslušných postupech spojených s podáním žádosti, jakož i o důsledcích spojených s podáním/nepodáním žádosti o mezinárodní ochranu. Z hlediska důsledků spojených s podáním/nepodáním žádosti o mezinárodní ochranu by přitom měl zmínit právě důsledky v oblasti zákazu či naopak povinnosti informovat zastupitelský úřad domovského státu NBD. Podání či nepodání žádosti o mezinárodní ochranu a případné udělení azylu či doplňkové ochrany má rovněž velmi významné dopady z hlediska oprávnění NBD setrvat na území České republiky i po dosažení zletilosti (k pojmu mezinárodní ochrany, azylovému řízení i důsledkům podání žádosti o mezinárodní ochranu viz více kapitola V. a kapitola 6.2).

Jak již bylo uvedeno, povinnost informovat zastupitelský úřad domovského státu NBD má OSPOD v souladu s § 37 odst. 2 ZSPOD v těch případech, kdy je to možné. To však bude téměř ve všech případech, neboť NBD v drtivé většině případů nejsou příslušníky států, s nimiž Česká republika nemá navázané diplomatické styky.

OSPOD informuje zastupitelský úřad domovského státu NBD **i v případě, že se jedná o příslušníky států, které nemají v České republice velvyslanectví nebo konzulát.** Některé mimoevropské státy z Afriky, Asie nebo Latinské Ameriky mají pro ČR akreditované diplomatické zastoupení se sídlem např. ve Vídni, Berlíně nebo Bruselu, podstatné však je, že do působnosti těchto velvyslanectví náleží také zastupování daného státu v ČR. OSPOD tedy v těchto případech informuje tento úřad. Komentář k ZSPOD v této souvislosti zdůrazňuje, že **„není samozřejmě vyloučeno, aby obecní úřad obce s rozšířenou působností požádal o pomoc MZV nebo Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí při zkontaktování zastupitelského úřadu domovského státu dítěte, jehož sídlo se nachází v cizině.“** (k tomu viz MACELA, M., HOVORKA, D., KRÍSTEK, A., TRUBAČOVÁ, K.,

ZÁRASOVÁ, Z. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 442.).

Komentář současně poukazuje i na smysl povinnosti kontaktovat zastupitelský úřad domovského státu NBD, když uvádí, že „*hlavním účelem, pro který je nezbytné zastupitelský úřad domovského státu dítěte co nejdříve uvědomit o vzniklé situaci, je poskytnutí pomoci ze strany zastupitelského úřadu při pátrání po rodičích dítěte nebo jiných odpovědných osobách, do jejichž péče by mohlo být dítě předáno. Nemá-li zastupitelský úřad k dispozici informace o místě pobytu rodičů nebo jiných odpovědných osob na území České republiky, musí v zájmu řešení situace dítěte vyrozumět příslušné vnitrostátní orgány přímo v zemi původu dítěte, aby bylo ověřeno, zda se v domovském státě dítěte nachází rodiče nebo jiné osoby, které by mohly převzít péči o dítě, případně zda nebylo v domovském státě dítěte vydáno rozhodnutí o úpravě péče o dítě.*“ (k tomu viz MACELA, M., HOVORKA, D., KŘÍSTEK, A., TRUBAČOVÁ, K., ZÁRASOVÁ, Z. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 442.; zvýraznění doplněno).

Z účelu informační povinnosti OSPOD ve vztahu k zastupitelskému úřadu domovského státu NBD poté vyplývá, že **splnění této povinnosti se stává čistě formálním v případě, kdy OSPOD ztratí povědomí o místu pobytu dítěte, pokud např. uteče z náhradní péče, do níž byl svěřen. V těchto případech se tak lze přiklonit k závěru, že OSPOD zastupitelský úřad státu NBD informovat nemusí.**

V souvislosti s předáním informace o pobytu NBD na území České republiky je třeba poukázat rovněž na některá důležitá oprávnění konzulárních úředníků zastupitelských úřadů, která vyplývají z Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích a z dvoustranných konzulárních úmluv. Z hlediska NBD jsou významná zejména oprávnění konzulárních úředníků

- ověřovat, potvrzovat, legalizovat a překládat listiny vydané orgány domovského státu NBD;
- vydávat a prodlužovat cestovní doklady domovského státu NBD;
- poskytovat pomoc při zastupování NBD před soudy a jinými orgány ČR a poskytovat pomoc při tlumočení;
- udržovat styk s NBD a navštěvovat je v místech, kde se nachází.

3.8 Povinnost informovat ÚMPOD a činnost ÚMPOD

V souladu s § 37 odst. 2 ZSPOD je OSPOD povinen informovat vedle zastupitelského úřadu domovského státu NBD též ÚMPOD. Rolí ÚMPOD je v tomto ohledu především **poskytnout součinnost v procesu získávání informací o rodičích NBD či jiných osobách odpovědných za jeho výchovu, a to**

prostřednictvím využití svých kontaktů a spolupráce s partnerskými ústředními orgány v cizině (k tomu viz MACELA, M., HOVORKA, D., KRÍSTEK, A., TRUBAČOVÁ, K., ZÁRASOVÁ, Z. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 443).

Tato role ÚMPOD je tím významnější v případech, kdy NBD projeví úmysl požádat o mezinárodní ochranu, jelikož v takovém případě nesmí být kontaktován zastupitelský úřad jeho domovského státu (k tomu více viz kapitola 5.6). I pro ÚMPOD však v těchto případech platí přísný zákaz kontaktovat jakýkoli orgán domovského státu NBD. Stále však může a v souladu s § 35 odst. 2 písm. j) ZSPOD pátrat po tom, zda NBD nemá příbuzné v jiném státě, v němž by mohlo dojít k jeho sloučení s nimi (k činnosti ÚMPOD ve vztahu k NBD, kteří jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany viz kapitola 5.7).

3.9 Repatriace NBD

Repatriací NBD je třeba rozumět ty situace, v nichž dochází k navrácení NBD do země jeho původu. Repatriace je zcela vyloučena v případě, že NBD podal žádost o udělení mezinárodní ochrany (k tomu více viz kapitola 5.6).

K repatriaci NBD bude typicky docházet v těch případech, kdy NBD utekl od vlastní či náhradní rodiny nebo z ústavního zařízení země svého původu, avšak je třeba zdůraznit, že **ani v těchto případech nelze k repatriaci přistupovat automaticky, ale je naopak třeba náležitým způsobem zohlednit všechny konkrétní okolnosti případu, včetně situace v domovském státě NBD, a na jejich základě určit nejlepší zájem dítěte**, tj. takový postup a opatření, které NBD umožní v co nejvyšší možné míře požívat svá základní práva a svobody, jak jsou garantována Úmluvou o právech dítěte.

V rámci posuzování a určování **nejlepšího zájmu dítěte** v souvislosti s otázkou jeho repatriace je třeba se zabývat především (k tomu viz Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 6 (2005) – Zacházení s dětmi bez doprovodu a odloučenými dětmi, které se nacházejí mimo zemi svého původu, CRC/GC/2005/6; dostupný z: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CR C%2fGC%2f2005%2f6&Lang=en):

- úrovní bezpečnosti a dalších podmínek v zemi původu NBD, a to včetně socio-ekonomických podmínek;
- způsobem zajištění péče o konkrétního NBD v zemi jeho původu;
- **názorem NBD** a osob, které zajišťují péči o něj;
- úrovní integrace NBD v hostitelské zemi, jakož i dobou, kterou již NBD pobývá mimo zemi svého původu;

- právem dítěte na zachování jeho identity, a to včetně národnosti, jména, náboženství a kulturního a jazykového zázemí.

K repatriaci NBD nebude možné přistoupit, pokud by zde dítě čelilo pravděpodobnému ohrožení svých základních práv a svobod. Stejně tak nebude možné repatriaci NBD přistoupit, dokud není zajištěno, že NBD bude v zemi jeho původu zajištěna náležitá péče i odpovídající zastoupení.

Je-li repatriace dítěte v jeho nejlepším zájmu, bude na ní muset vždy spolupracovat ÚMPOD a zastupitelský úřad země, ze které NBD pochází. NBD v jeho domovském státě převezme odpovědná osoba – zákonný zástupce či jiná osoba, které byl NBD svěřen do péče, případně zaměstnanec ústavního zařízení.

Pokud zde existuje rozhodnutí cizího státu o péči a výchově NBD, za splnění stanovených podmínek stát přizná zahraničnímu rozhodnutí právní účinky na svém území.

Problematiku repatriace a problematiku uznání a výkonu cizozemských rozhodnutí, kterou upravují dvoustranné mezinárodní smlouvy a přímo použitelné právní předpisy Evropské unie (především nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000).

3.10 Postup OSPOD v případě, že repatriace NBD nebo jeho sloučení s rodinou v zahraničí nejsou možné

S ohledem na podmínky panující v zemi původu NBD vždy k jeho repatriaci nemusí a ani by nemělo být přistoupeno v každém případě, a to i pokud NBD nežádá o mezinárodní ochranu. V případě, kdy se repatriace dítěte nejeví s ohledem na zajištění potřeb NBD jako vhodná a/nebo možná a NBD nelze sloučit s jeho rodinou ani v jiné třetí zemi, je založena pravomoc českých soudů rozhodnout o péči o NBD **meritorně**.

Tomu odpovídá i § 37 odst. 3 písm. c) ZSPOD, který opravňuje OSPOD podat i v případě dětí, které nemají obvyklé bydliště na území České republiky, návrh na nařízení ústavní výchovy dítěte. Z § 971 odst. 1 občanského zákoníku lze dovodit, že **má-li OSPOD oprávnění ve vztahu k NBD podat návrh na nařízení ústavní výchovy, nutně musí mít oprávnění podat případně návrh na svěřeni NBD do pěstounské péče na přechodnou dobu, či do péče fyzické osoby, a to např. v případě, kdy na území České republiky oprávněně pobývají příbuzní NBD, kteří jsou ochotni jej převzít do péče a kteří jsou schopni zajistit péči o NBD takovým způsobem, aby nebyl vystaven nepřiměřenému ohrožení svého příznivého vývoje.**

Vyloučena nebude v těchto případech ani dlouhodobá pěstounská péče (k tomu viz kapitola II.; viz též Stanovisko odboru ochrany práv dětí MPSV, týkající se nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu a jejich zařazování do evidence dětí, kterým je třeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči ve formě pěstounské péče nebo osvojení, č. j. 2015/32787/231/1 ze dne 2. 6. 2015).

Znovu je přitom třeba zdůraznit, že situaci NBD, u něhož není možná repatriace ani jeho sloučení s jeho rodinou v jiné zemi, je třeba řešit **meritorně s nejvyšším možným urychlením, tak, aby meritorní rozhodnutí bylo vydáno a nabylo právní moci do 18. roku věku NBD. V opačném případě NBD nebude svědčit žádné oprávnění pro to, aby i po dovršení 18. roku věku mohl oprávněně setrvat na území České republiky a požádat o povolení k trvalému pobytu z humanitárních důvodů podle § 66 zákona o pobytu cizinců (k tomu více viz kapitola 6.1).**

IV. Vybrané oblasti zajištění péče o NBD během jeho pobytu na území České republiky

4.1 Zdravotní pojištění NBD

Vznik účasti NBD na veřejném zdravotním pojištění je od účinnosti novely zákona o pobytu cizinců č. 314/2015 Sb., tj. od 18. 12. 2015, **vázán na okamžik vykonatelnosti předběžného opatření**, která v případě tzv. rychlých předběžných opatření nastává okamžikem jejich vydání.

Tento závěr vychází z § 18 písm. d) bodu 4. ve spojení s § 48 písm. f) zákona o pobytu cizinců. Na základě citovaných ustanovení se totiž NBD, kteří byli na základě předběžného opatření umístěni do ZDVOP nebo do jiného pobytového zařízení zajišťujícího péči o děti, typicky do školského zařízení, nebo kteří byli svěřeni do péče fyzické osoby, považují pro účely úhrady poskytování zdravotních služeb, nelze-li úhradu zajistit jiným způsobem, za cizince, kterým bylo uděleno oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území, tj. za cizince požívající dočasné ochrany.

Na tuto právní úpravu poté navazuje § 32 odst. 2 zákona č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, v souladu s nímž se cizinec požívající dočasné ochrany se pro účely poskytování zdravotních služeb považuje za cizince s povoleným trvalým pobytem. To znamená, že **i NBD s nařízeným předběžným opatřením soudu se pro účely účasti na veřejném zdravotním pojištění považují za osoby s trvalým pobytem na území ČR ve smyslu § 2 odst. 1 písm. a) zákona o veřejném zdravotním pojištění. V souladu s § 7 odst. 1 písm. p) zákona o veřejném zdravotním pojištění,**

je stát plátcem pojistného na veřejné zdravotní pojištění rovněž za cizince, kterým bylo uděleno oprávnění k pobytu na území České republiky za účelem poskytnutí dočasné ochrany podle zákona č. 221/2003 Sb., pokud nemají příjmy ze zaměstnání nebo ze samostatné výdělečné činnosti, tj. i za NBD, kteří jsou na základě pravomocného předběžného opatření soudu umístěni do náhradní rodinné nebo ústavní péče na území ČR.

Nabytím právní moci meritorního rozhodnutí o svěřeni NBD do některé z forem náhradní péče na území České republiky, ať již ve formě svěřeni dítěte do péče fyzické osoby, do péče pěstouna, či ve formě umístění NBD do pobytového zařízení, získávají NBD v souladu s § 87 odst. 1 zákona o pobytu cizinců oprávnění k trvalému pobytu na území České republiky. Je však třeba zdůraznit, že v případě fyzické osoby získávají NBD v souladu s § 87 odst. 1 zákona o pobytu cizinců oprávnění k trvalému pobytu na území České republiky jedině v případě, že tato osoba je přihlášená k trvalému pobytu na území České republiky.

I za této situace tak na NBD bude dopadat § 2 odst. 1 písm. a) zákona o veřejném zdravotním pojištění, v souladu s nímž jsou zdravotně pojištěnými osobami na území České republiky ty osoby, které mají trvalý pobyt na území České republiky. Z hlediska okruhu oprávněných osob, za něž pojistné platí stát, se poté na NBD budou vztahovat zcela shodná pravidla, jako na děti s českým státním občanstvím.

Ustanovení § 7 odst. 1 zákona o veřejném zdravotním pojištění poté zahrnuje NBD do okruhu pojištěnců, u nichž je plátcem pojistného stát, na základě zcela shodných pravidel jako děti, které mají české občanství. Nejvíce tak budou NBD zastoupeni ve skupině nezaopatřených dětí (§ 7 odst. 1 písm. a) zákona o veřejném zdravotním pojištění).

4.2 Pobytový status NBD v závislosti na formě náhradní péče

4.2.1 Pobytový status NBD, ve vztahu k němuž bylo nařízeno předběžné opatření

Nařízením předběžného opatření podle § 452 odst. 1 ZZŘS vzniká NBD v souladu s § 18 písm. d) bodu 4. zákona o pobytu cizinců **oprávnění pobývat na území České republiky bez víza**. Je třeba zdůraznit, že pro účely zdravotního pojištění se NBD v těchto případech považuje v souladu s § 48 písm. f) zákona o pobytu cizinců za osobu požívající tzv. dočasné ochrany (k tomu více viz kapitola 4.1).

4.2.2 Pobytový status NBD, ve vztahu k němuž bylo vydáno meritorní rozhodnutí soudu o náhradní péči

Právní mocí meritorního rozhodnutí o svěření NBD do některé z forem náhradní péče získává NBD v souladu s § 87 odst. 1 zákona o pobytu cizinců **oprávnění k trvalému pobytu na území České republiky**. Je třeba zdůraznit, že v případě, že je NBD svěřován do péče fyzické osoby, získá v souladu s citovaným ustanovením oprávnění trvale pobývat na území České republiky jedině v případě, že je alespoň jedna fyzická osoba, již je cizinec svěřen, přihlášen k trvalému pobytu na území České republiky. Do péče více fyzických osob může být NBD svěřen jedině v případě, že se jedná o manžele, tudíž pro vznik oprávnění NBD k trvalému pobytu na území České republiky je třeba, aby v takovém případě alespoň jeden z manželů zde byl přihlášen k trvalému pobytu.

Na § 87 odst. 1 zákona o pobytu cizinců navazuje poté právní úprava v § 2 odst. 2 ZSPOD, který upravuje osobní působnost SPOD v České republice a který v písm. d) stanoví, že SPOD se mj. poskytuje dítěti, které je oprávněno na území České republiky trvale pobývat, přičemž se v poznámce pod čarou odkazuje právě na § 87 odst. 1 zákona o pobytu cizinců.

Pokud je NBD svěřen do náhradní péče na základě meritorního rozhodnutí **v době, kdy ještě nedosáhl 15 let věku**, získává při dovršení 15. roku věku v souladu s § 87 odst. 10 ve spojení s § 65 odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců na rozdíl od starších NBD **povolení k trvalému pobytu na území České republiky** a osobní působnost ZSPOD tak na něj od tohoto okamžiku dopadá nikoli podle § 2 odst. 2 písm. d), ale podle § 2 odst. 2 písm. b) ZSPOD, v souladu s nímž se SPOD poskytuje dítěti, které má na území České republiky povolen trvalý pobyt podle zákona o pobytu cizinců. **Rozdíl mezi oprávněním k trvalému pobytu a povolením k trvalému pobytu přitom není pouze v označení, ale především v možnosti setrvat na území České republiky i po dosažení 18. roku věku**, když oprávnění k trvalému pobytu NBD zaniká s dovršením 18. roku věku NBD. V těchto případech mohou NBD v souladu s § 66 písm. a) zákona o pobytu cizinců podat žádost o povolení trvalého pobytu z humanitárních důvodů. V těchto případech je žádosti NBD v praxi většinou vyhověváno a povolení k trvalému pobytu je jim udělováno (viz níže kapitola 6.1).

Fyzická osoba, které byl NBD svěřen do náhradní péče, nebo právnická osoba, která zajišťuje NBD ústavní péči, je povinna přihlásit NBD mladšího 15 let k trvalému pobytu na území ČR do 3 pracovních dnů ode dne vzniku oprávnění k trvalému pobytu, tj. od nabytí právní moci rozsudku soudu (viz § 96 odst. 1 zákona o pobytu cizinců). Fyzická osoba nebo zařízení předloží za tímto účelem Policii ČR rozsudek soudu a v případě fyzické osoby, do jejíž náhradní péče byl NBD svěřen,

i doklad prokazující, že tato fyzická osoba (např. pěstoun) je přihlášena k trvalému pobytu na území ČR. Ministerstvo vnitra je poté povinno, po předložení meritorního rozhodnutí o svěřeni NBD do náhradní péče, vydat potvrzení o oprávnění k trvalému pobytu na území České republiky.

NBD mladší 15 let je oprávněn pobývat na území České republiky bez cestovního dokladu. Ministerstvo vnitra je však povinno mu vydat průkaz o povolení k pobytu, a to na žádost.

NBD starší 15 let je povinen žádost o vydání průkazu o povolení pobytu podat, a to ve lhůtě 30 dnů po dosažení věku 15 let.

4.3 Zastupování NBD

V souvislosti s otázkou zastupování NBD je třeba od sebe odlišovat procesní zastoupení NBD, typicky procesní opatrovnictví NBD v jednotlivých řízeních, která se NBD mohou dotýkat a která mohou být ve vztahu k NBD velmi rozličná (soudní řízení péče o nezletilé, správní řízení o zajištění NBD, správní řízení o vyhoštění NBD apod.), a hmotněprávní zastoupení, tj. poručenství či opatrovnictví NBD. **Tato kapitola je věnována právě otázkám hmotněprávního zastoupení NBD.** Specifika procesního zastoupení NBD jsou probrána v příslušných kapitolách, týkajících se zajištění NBD (kapitola 7.1), vyhoštění NBD (kapitola 7.2), řízení o uložení povinnosti opustit území (kapitola 7.3) a řízení o žádosti o udělení mezinárodní ochrany (azylového) řízení (kapitola 5.2 a 5.4).

V praxi není hmotněprávnímu zastoupení NBD často věnována větší pozornost, což lze však označit za nesprávný postup.

4.3.1 Rozsah, v jakém je oprávněn NBD zastoupit jeho soudem určený pečovatel

Obecně lze konstatovat, že v okamžiku, kdy je NBD svěřen na základě rozhodnutí soudu do některé z forem náhradní péče, získává k sobě osobu, která je oprávněna jej ze zákona zastoupit:

- v případě **pěstouna nebo jiné fyzické osoby**, již byl NBD svěřen do péče, **v rozsahu běžných záležitostí, včetně správy jmění NBD** (k tomu viz § 966 odst. 2 a § 955 občanského zákoníku),
- v případě ředitele ZDVOP nebo školského zařízení **v rozsahu běžných záležitostí, avšak bez jakýchkoli oprávnění směřujících ke správě jmění NBD** (k tomu viz § 42a odst. 3 písm. a) bod 5. ZSPOD a § 23 odst. 1 písm. l) ZVÚOV).

Při jiných než běžných záležitostech zde však stále není osoba, která by byla oprávněna jménem NBD jednat. Za takovou osobu nelze navzdory textu zákona považovat ani ředitele školského zařízení. Důvodem je především **střet zájmů**, vyplývající z povahy věci a stavu faktické závislosti dítěte na péči zařízení, v jehož důsledku nelze aplikovat tu část § 23 odst. 1 písm. l) ZVÚOV, v souladu s níž je ředitel školského zařízení oprávněn zastoupit dítě, které je v zařízení umístěno, i ve věcech zásadní důležitosti, neplní-li zákonní zástupci své povinnosti nebo nejevili o dítě skutečný zájem a vyžaduje-li to zájem dítěte. V této souvislosti je třeba poukázat též na to, že nový občanský zákoník tento potenciální střet zájmů mezi zastoupeným a zástupcem reflektuje a zakotvuje proto princip, v souladu s nímž by **zařízení, na jehož službách je člověk závislý, ani jeho zaměstnanci neměli být jmenováni opatrovníky tohoto člověka**. Lze přitom konstatovat, že tím spíše by podobné oprávnění zařízení či jeho zaměstnanců nebo jiných osob na tomto zařízení závislých nemělo vyplývat přímo ze zákona.

I oprávnění ředitele školského zařízení zastupovat umístěné dítě se tak co do svého rozsahu nebude lišit od rozsahu oprávnění, v němž je dítě oprávněn zastoupit ředitel ZDVOP, tj. **v běžných záležitostech**. Ředitel školského zařízení společně s ředitelem ZDVOP navíc nejsou oprávněni spravovat jmění dítěte, a to ani v rozsahu běžných záležitostí, jelikož jim podobnou kompetenci zákon nepřiznává, a to na rozdíl od pěstouna, který je v souladu s § 966 odst. 2 občanského zákoníku výslovně oprávněn nejen rozhodovat o běžných záležitostech dítěte a v těchto záležitostech dítě zastupovat, ale rovněž v rozsahu běžných záležitostí spravovat jmění dítěte. Tato právní úprava se poté v souladu s § 955 občanského zákoníku vztahuje též na případy, kdy byl NBD svěřen do péče fyzické osoby. Z toho lze usuzovat, že pro to, aby ředitel školského zařízení mohl spravovat jmění dítěte, a to i v rozsahu běžných záležitostí, by mu podobné oprávnění muselo být výslovně svěřeno zákonem, avšak tak tomu není.

4.3.2 Nezbytnost jmenování poručníka či hmotněprávního opatrovníka NBD

S ohledem na omezený rozsah, v němž je NBD oprávněn zastoupit jeho soudem určený pečovatel, a to bez ohledu na formu náhradní péče, do níž byl NBD svěřen, **je třeba NBD jmenovat též jeho poručníka nebo opatrovníka, a to za účelem zajištění jeho řádného zastoupení při vyřizování záležitostí, které nelze považovat za běžné**. Při určování záležitostí, které nelze považovat za běžné, lze vyjít z příkladného výčtu „významných záležitostí“ pro dítě v § 877 odst. 2 občanského zákoníku. Z § 877 odst. 2 občanského zákoníku vyplývá, že za významnou, tedy nikoli běžnou, záležitost se považují zejména léčebné a obdobné zákroky, určení místa bydliště a volba vzdělání nebo pracovního uplatnění dítěte. Zcela prakticky se tak bude jednat o otázky související s poskytováním zdravotních služeb NBD, které se s sebou nesou natolik závažný

zásah do integrity NBD, o němž NBD nemůže s ohledem na svou rozumovou a volní vyspělost informovaně rozhodnout samostatně, jakož i otázky související s výběrem konkrétní školy a oboru, který bude NBD studovat, apod. O všech těchto otázkách by tak jménem NBD měl v případě, že NBD není dostatečně rozumově a volně vyspělý, rozhodovat jeho poručník nebo hmotněprávní opatrovník (a nikoli např. ředitel školského zařízení pro výkon ústavní) a toto jeho rozhodnutí bude v souladu s § 934 odst. 1 občanského zákoníku podléhat schválení soudem.

Sám ZSPOD v § 37 odst. 3 písm. b) řadí **podání návrhu na ustanovení poručníka či opatrovníka dítěti mezi „nezbytná opatření“, která je OSPOD oprávněn přijmout i ve vztahu k dětem, na něž jinak nedopadá osobní působnost poskytování SPOD, jak je vymezena v § 2 odst. 2 ZSPOD.** Komentář k ZSPOD v této souvislosti uvádí, že *„návrh na jmenování poručníka (...) je třeba podat soudu za předpokladu, že se obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, zastupitelskému úřadu ani Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí nepodaří zjistit údaje o nositelích rodičovské odpovědnosti ve vztahu k dítěti, tj. zejména údaje o rodičích, případně o tom, že již dříve byl dítěti jmenován poručník nebo opatrovník k výkonu rodičovské odpovědnosti na místo rodičů.“* (k tomu viz MACELA, M., HOVORKA, D., KRÍSTEK, A., TRUBAČOVÁ, K., ZÁRASOVÁ, Z. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2015. s. 444.).

Pokud nebudou známy žádné informace o nositelích rodičovské odpovědnosti nebo o osobě, která ve vztahu k dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost namísto rodičů, bude na místě kvalifikovat daný stav jako situaci, kdy tu není žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu a kdy by v souladu s § 928 odst. 1 občanského zákoníku NBD měl být jmenován poručník. V případě, že se rodiče dítěte či jiné osoby, které ve vztahu k dítěti vykonávají rodičovskou odpovědnost, podaří dohledat, je na místě posoudit konkrétní situaci NBD v její komplexnosti, tj. jaká právní jednání je jménem NBD třeba činit a zda rodiče NBD či jiné osoby vykonávající rodičovskou odpovědnost ve vztahu k němu mohou aktuálně účinným způsobem zájmy NBD hájit. V případě, že by rodiče nebo osoby vykonávající rodičovskou odpovědnost ve vztahu k NBD nebyli schopni účinně jménem NBD jednat a hájit jeho zájmy, bylo by na místě jmenovat NBD hmotněprávního opatrovníka.

OSPOD je oprávněn podat návrh na jmenování poručníka či hmotněprávního opatrovníka NBD za dané situace též na základě § 929 občanského zákoníku jako **veřejný poručník NBD**. Tento návrh však vždy musí formulovat jménem NBD, který jedná prostřednictvím svého veřejného poručníka – příslušného OSPOD.

4.4 Zajištění vzdělání NBD

Na NBD, kteří pobývají v některé z forem náhradní péče dlouhodobě (tj. neodchází do zahraničí), se vztahuje povinná školní docházka. Tato povinnost se vztahuje na děti od 6 do 17 let věku.

Školský zákon stanoví, že cizinci s trvalým pobytem na území České republiky mají povinnost splnit povinnou školní docházku v rozsahu 9 let. Tato povinnost se tedy vztahuje na děti, u nichž bylo vydáno meritorní rozhodnutí soudu, na základě něhož mají **oprávnění k trvalému pobytu na území České republiky** (k tomu více viz kapitola 4.2). Dále se povinnost vztahuje na děti, které v České republice mají **povolení k přechodnému pobytu v rozsahu 90 dnů**. Trvá-li tedy pobyt NBD v zařízení na základě předběžného opatření dobu delší než 3 měsíce, pak se i na něj vztahuje povinná školní docházka. NBD se mohou své povinnosti zprostit v případě, že už povinnou školní docházku absolvovali v jiné zemi.

Přihlásit NBD k povinné školní docházce má opatrovník či poručník, jímž bude ve většině případů OSPOD, který zastupuje v České republice zákonného zástupce a zastupuje NBD ve věcech týkajících se jeho pobytu v České republice. Pokud je NBD umístěn ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy, pak se školní docházka koná ve škole, která je spádová pro sídlo zařízení dle toho, jak jsou v daném regionu stanoveny školské obvody dle vyhlášky města nebo obce. V této škole mu musí být rovněž poskytnuta náležitá podpora, odpovídající jeho potřebám, které mohou vyplývat z nedostatečné znalosti jazyka, jiného kulturního zázemí NBD apod. Pokud se jedná o zařízení se školou (typicky dětský domov se školou), bude NBD navštěvovat školu v tomto zařízení. Znovu je však třeba zdůraznit, že v těchto případech je nezbytné důsledně respektovat důvody, jimiž zákon umístění jakéhokoli dítěte do dětského domova se školou podmiňuje a v souladu s nimiž se musí jednat o dítě, které není s ohledem na své poruchy chování či svou duševní poruchu a z ní vyplývající rizikové chování schopno navštěvovat školu mimo zařízení. Pokud by nebylo možné dovodit, že NBD není s ohledem na svou diagnózu a z ní vyplývající chování schopen chodit do školy mimo zařízení, neměl by být v dětském domově se školou vůbec umístěn a bylo by nezbytné jej přemístit.

Přihláška NBD do školy se podává řediteli dané spádové školy, který je povinen přednostně do školy přijmout děti, které jsou na základě rozhodnutí soudu umístěné ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy či v jiném zařízení pro péči o děti.

Vzdělávání cizinců upravuje § 20 školského zákona. Zde je zakotveno, že děti – cizinci mají kromě přístupu k základnímu vzdělávání přístup také ke střednímu a vyššímu odbornému vzdělávání. Toto je důležité u dětí, které pobývají v ČR dlouhodobě a zároveň se blíží věku 18 let. **Přihlášku na střední školu nebo vyšší**

odbornou školu by měl společně s NBD, po náležitém informování NBD, společném zvážení všech možností a odpovídajícím vyslyšení názoru NBD, podávat jeho opatrovník. Proces výběru střední nebo vyšší odborné školy by se v tomto případě neměl lišit od jeho průběhu v rodinách a NBD by do něj měl být odpovídajícím způsobem zapojen. Odpovídajícím zapojením přitom nelze rozumět situaci, kdy rozhodnutí o dalším vzdělávání NBD činí sám jeho opatrovník a NBD neposkytne v tomto ohledu žádné, anebo jen velmi omezené informace, stejně jako situaci, kdy je naopak veškerá tíha rozhodnutí přenesena na NBD, který však nemá dostatek informací ani možnost se o svém dalším vzdělání poradit. **NBD je tak třeba poskytnout maximální možnou podporu a oporu, aby mohl vyjádřit své skutečné přání a svůj názor, a to na základě relevantních informací a reálných představ o dopadech svého rozhodnutí.** Takové rozhodnutí by poté měl opatrovník NBD respektovat a jednat v souladu s ním.

Velkým problémem může být jazyková bariéra a neznalost jazyka u NBD. I na toto pamatuje školský zákon v § 20 odst. 5, v němž je zakotvena povinnost krajského úřadu příslušného podle místa pobytu žáka pro tyto děti, které zároveň plní povinnou školní docházku, ve spolupráci se zřizovatelem školy zajistit:

- a) bezplatnou přípravu k začlenění těchto žáků do základního vzdělávání, zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou jejich potřebám,
- b) podle možností ve spolupráci se zeměmi původu žáka podporu výuky mateřského jazyka a kultury země jeho původu, která bude koordinována s běžnou výukou v základní škole.

Krajský úřad rovněž zajišťuje přípravu pedagogických pracovníků, kteří budou uskutečňovat vzdělávání podle odst. 5. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy stanoví prováděcím právním předpisem formu, obsah a organizaci bezplatné přípravy k začlenění žáka do základního vzdělávání. Podrobnosti jsou upraveny v § 10 a § 11 prováděcí vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a plnění povinné školní docházky. Krajský úřad ve spolupráci se zřizovateli škol určí školy, ve kterých je na území kraje poskytována bezplatná příprava k začlenění do základního vzdělávání zahrnující výuku českého jazyka přizpůsobenou potřebám žáků pro žáky cizince, kteří zde plní povinnou školní docházku. Seznam těchto škol zveřejní krajský úřad způsobem umožňujícím dálkový přístup. Ředitelé škol určených krajským úřadem pak zřizují třídu nebo třídy pro jazykovou přípravu. Nezletilý cizinec se do třídy pro jazykovou přípravu zařazuje na žádost zákonného zástupce (opatrovníka) žáka podanou řediteli školy, a to nejpozději do 30 dnů od podání žádosti. Nejvyšší počet žáků ve třídě pro jazykovou přípravu je 10. Celková délka jazykové přípravy nezletilého cizince je nejméně 70 vyučovacích hodin po dobu nejvýše 6 měsíců školního vyučování po sobě jdoucích.

To, jakým způsobem bude výuka českého jazyka pro nezletilé cizince zajištěna, rozhoduje místně příslušný krajský úřad (např. individuální forma výuky přímo v zařízeních, kde jsou děti umístěny, nebo skupinová výuka ve třídách pro jazykovou přípravu přímo ve škole, kam budou děti dojíždět i z více zařízení).

Podstatná je zejména komunikace opatrovníka se školou – jakou formou by vzdělávání mělo probíhat, jak bude probíhat bezplatná příprava k začlenění žáka do základního vzdělávání, přičemž opatrovník musí jednat s plným respektem k individuálním potřebám a právům, jakož i přáním a názoru konkrétního NBD.

4.5 Útěk NBD z náhradní péče

V souvislosti s umístováním NBD do náhradní péče na území České republiky je třeba zmínit též problematiku útěků. Část NBD totiž Českou republiku považují pouze za tranzitní zemi, zpravidla zde nemají žádné rodinné ani sociální vazby a po svém umístění do náhradní péče, velmi často školského zařízení, náhradní péči svévolně opouštějí, aniž by v České republice požádali o udělení mezinárodní ochrany.

Pokud NBD nepožádá o udělení mezinárodní ochrany a z náhradní péče se svévolně vzdálí, oprávněný pečovatel učiní oznámení o útěku NBD na Policii ČR, která vyhlásí pátrání v národní databázi IS PATROS a osobu označí jako „tranzitní migrant“. V dané situaci je třeba řešit dvě otázky, a to otázku důvodnosti trvání předběžného opatření na jedné straně a otázku pátrání Policie ČR po NBD na straně druhé. Vzájemná provázanost obou otázek se projevuje v povinnosti Policie ČR vést NBD v evidenci pohřešovaných osob po dobu, po kterou trvá předběžné opatření. To však neznamená, že v případě zániku předběžného opatření či jeho zrušení, povinnost Policie ČR pátrat po NBD automaticky zaniká. Dle interních předpisů Policie ČR pátrá po NBD aktivně 60 dnů. Pokud se ve stanovené lhůtě nepodaří osobu vypátrat, vyhodnotí Policie ČR veškerá provedená opatření a písemně o stavu pátrání informuje OSPOD. V případě, že je zde důvodné podezření, že se NBD stal obětí trestného činu, Policie ČR pokračuje ve své činnosti bez ohledu na zánik předběžného opatření.

U předběžného opatření je klíčové rozhodnutí soudu. Ten vyhodnotí, zda je další trvání předběžného opatření ještě důvodné, či nikoli. Soud může nařízené předběžné opatření rušit, nebo pouze nechat doběhnout dobu 1 měsíce jeho trvání a pak už předběžné opatření dále neprodlužovat, pokud však předběžné opatření bylo nařízeno pouze na dobu jednoho měsíce. Za předpokladu, že předběžné opatření soudu ve vztahu k NBD bylo nařízeno v režimu podle § 461 zákona o zvláštních řízeních soudních, tj. na dobu 6 měsíců od jeho vykonatelnosti bez nutnosti jeho prodlužování vždy o 1 měsíc, je nutné v případě útěku dotyčného NBD ze zařízení podat soudu návrh na zrušení předběžného opatření podle § 462

zařízení o zvláštních řízeních soudních, a to pro odpadnutí důvodu, pro který bylo předběžné opatření vydáno (OSPOD ani příslušné zařízení nemají informace o tom, kde a s kým se NBD po útěku ze zařízení nachází a zda je nadále nutné zajistit náhradní péče o NBD ve vhodném výchovném prostředí). O návrhu OSPOD na zrušení předběžného opatření musí soud rozhodnout nejpozději ve lhůtě do 7 dnů. V případě, že by byl NBD znovu nalezen na území České republiky, OSPOD podá nový návrh na nařízení předběžného opatření a učiní další nezbytná opatření. Nebude-li soudem předběžné opatření prodlouženo a zanikne, pomínou důvody pátrání a aktivní pátrání bude ukončeno.

V případě, že konkrétní okolnosti zmizení dítěte nenasvědčují tomu, že se dítě stalo obětí trestného činu, bude záznam v IS PATROS převeden do archivu, kde jej bude možné v případě potřeby dohledat. Toto opatření se vztahuje pouze na určený okruh NBD. Pátrání po žadatelích o mezinárodní ochranu tímto není dotčeno.

V. Specifika azylového řízení

5.1 Pojem mezinárodní ochrany, azylu a doplňkové ochrany a jejich význam

Mezinárodní ochrana je zastřešující pojem pro azyl a doplňkovou ochranu. Jako ochranný institut se v České republice poskytuje právě buď ve formě azylu nebo doplňkové ochrany cizincům (tj. příslušníkům třetích států nebo osobám bez státní příslušnosti) v souvislosti s jejich pronásledováním nebo hrozícím nebezpečím vážné újmy.

Azyl je poskytován v souvislosti s pronásledováním osob zpravidla z důvodu politických, rasových, náboženských apod., může být poskytnut **těž z humanitárních důvodů či za účelem sloučení rodiny** apod. (detailně specifikováno v §§ 12 - 14 zákona o azylu).

Doplňková ochrana je vedle azylu další (nižší) forma mezinárodní ochrany, udělována v případě odůvodněných obav z hrozby vážné újmy při navrácení cizinců do země původu. Za vážnou újmu zákon o azylu považuje např. nelidské či ponižující zacházení nebo trestání žadatele o udělení mezinárodní ochrany, vážné ohrožení života dítěte nebo jeho lidské důstojnosti z důvodu svévolného násilí v situacích mezinárodního nebo vnitřního ozbrojeného konfliktu apod. **Těž doplňková ochrana může být udělena za účelem sloučení rodiny** (viz. §§ 14a a 14b zákona o azylu).

5.2 Postup OSPOD při podání žádosti o azyl

5.2.1 Nezbytnost připojení podpisu OSPOD k žádosti NBD o mezinárodní ochranu

S novelou zákona o azylu účinnou od 18. 12. 2015 byl zrušen institut prohlášení o azylu. Každý cizinec, včetně NBD, tak může projevit svůj úmysl požádat v České republice o udělení mezinárodní ochrany jediné prostřednictvím **žádosti**. V této souvislosti vyvstává ve vztahu k NBD otázka, zda NBD mohou podat žádost samostatně. Novelou zákona o azylu došlo současně ke zrušení § 92 zákona o azylu, který zakotvoval zvláštní úpravu způsobilosti k právním úkonům pro účely mezinárodní ochrany, a to tak, že za způsobilého k právním úkonům podle tohoto zákona se považuje cizinec ode dne, kdy dosáhl věku 18 let.

V otázce způsobilosti NBD pro účely mezinárodní ochrany je tak třeba postupovat podle obecné právní úpravy. Ustanovení § 29 odst. 1 správního řádu váže procesní způsobilost pro účely správního řízení na svéprávnost. Z § 31 občanského zákoníku, poté vyplývá, že nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.

Ministerstvo vnitra však v praxi zastává výklad, v souladu s nímž NBD není způsobilý žádost o udělení mezinárodní ochrany samostatně podat a pro to, aby žádost NBD byla považována za platnou, vyžaduje, aby tuto žádost současně podepsal pracovník příslušného OSPOD. Jedná se o požadavek, jehož legitimita může být sporná, avšak pracovník OSPOD je povinen jednat především tak, aby prakticky dosáhl co nejvyšší míry ochrany nejlepšího zájmu dítěte. Z tohoto důvodu by měl v maximální možné míře poskytnout NBD při podávání žádosti o udělení mezinárodní ochrany součinnost a žádost NBD podepsat, pokud to není proti vůli NBD a pokud NBD vyjadřuje přání o mezinárodní ochranu požádat. Pro jednání pracovníka OSPOD tak musí být rozhodující především přání NBD, kterému však musí být poskytnuty veškeré informace o tom, co s sebou podání či naopak nepodání žádosti o udělení mezinárodní ochrany přináší. Jedním z významných důsledků podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany je úplné zprůtrhání kontaktů NBD se zemí jeho původu, kterou nebude možno v průběhu řízení o této žádosti žádným způsobem kontaktovat a nebude tak možné ani pátrat po příbuzných NBD v zemi původu (příbuzní NBD v jiných státech za účelem sloučení NBD s jeho rodinou však budou vyhledáváni i nadále). Na druhou stranu, pokud by NBD se svou žádostí uspěl, bude mít právní titul pro pobyt na území České republiky, který nutně nezaniká s dovršením 18. roku věku, a který jej především chrání před pronásledováním v zemi jeho původu (v případě udělení azylu), případně před újmou na těch nejvýznamnějších právech (život, zdraví, lidská důstojnost,

ochrana před mučením či ponižujícím zacházením nebo trestáním), která NBD má a která by s ohledem na situaci v zemi jeho původu mohla být porušena (v případě udělení doplňkové ochrany).

Pracovník OSPOD je tedy povinen učinit vše pro to, aby NBD byl s možností žádat o udělení mezinárodní ochrany seznámen, byly mu poskytnuty náležitě informace, jakož i prostor pro podání žádosti. V případě, že NBD chce žádost o udělení mezinárodní ochrany na základě svého informovaného rozhodnutí podat, bude pracovník OSPOD povinen mu se sepsáním žádosti pomoci, tuto žádost parafovat a zajistit její podání u příslušného orgánu (k příslušnému orgánu viz kapitola 5.2.2). Okamžikem dojití takto podané žádosti by měl být NBD považován za žadatele o mezinárodní ochranu.

Dle § 3 zákona o azylu se žádostí o mezinárodní ochranu se rozumí projev vůle cizince, z něhož je zřejmé, že cizinec hledá v ČR ochranu před pronásledováním nebo před hrozící vážnou újmou. **Zákon o azylu neobsahuje žádnou zvláštní úpravu formy podání žádosti.** Žádost o udělení mezinárodní ochrany by měla splňovat základní požadavky na podání podle správního řádu, jak jsou vymezeny v § 37 správního řádu, tj. musí jasně označovat, kterému orgánu je určena, kdo ji činí, čeho se žadatel domáhá (v tomto případě udělení mezinárodní ochrany) a musí být podepsána a datována. Vzor žádosti naleznete v přílohách tohoto metodického doporučení. Z hlediska vlastního obsahu žádosti zcela postačuje, pokud v žádosti bude uvedeno, že NBD žádá o udělení mezinárodní ochrany v ČR, přičemž důvody své žádosti NBD rozvede při pohovoru s pracovníkem odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra.

Nelze však vyloučit, že může dojít k případům, kdy má NBD pouze omezený časový prostor žádost o udělení mezinárodní ochrany podat, přičemž v tomto čase nemá možnost spojit se s pracovníkem příslušného OSPOD. Tyto případy mohou nastat především za situace, kdy je NBD zajištěn. V souladu s § 3b odst. 1 zákona o azylu je cizinec, který se nachází v zařízení pro zajištění cizinců, oprávněn podat žádost o udělení mezinárodní ochrany pouze ve lhůtě **7 dnů ode dne**, kdy byl Policií ČR informován o možnosti požádat o udělení mezinárodní ochrany na území a důsledcích spojených s uplynutím této lhůty. Těmito důsledky je přitom ztráta oprávnění žádost o udělení mezinárodní ochrany vůbec podat. Pokud se tedy v tomto urgentním případě NBD rozhodne žádost o udělení mezinárodní ochrany podat a dané zařízení o zajištění cizinců nevyrozumí o této skutečnosti OSPOD a nezajistí, aby se NBD mohl spojit s pracovníkem OSPOD, bude žádost NBD podaná bez podpisu pracovníka OSPOD.

I takto podaná žádost by přitom měla být posouzená jako platná a v případě, že by příslušný orgán dovedl, že NBD není dostatečně způsobilý k tomu tuto žádost podat samostatně, by měla být posouzena nanejvýš jako žádost, která trpí odstranitelnou vadou, přičemž příslušný orgán je povinen činit kroky za účelem odstranění této vady, tedy především ustanovit NBD opatrovníka pro řízení a vyzvat jej k doplnění žádosti.

5.2.2 Orgán, u něhož lze podat žádost o mezinárodní ochranu

Zákon o azylu upravuje situace, v nichž se žádost o mezinárodní ochranu podává na Policii ČR a v nichž je naopak namísto žádost podat k Ministerstvu vnitra. Je třeba zdůraznit, že s ohledem na výše popsany požadavek potvrzení žádosti NBD o mezinárodní ochranu ze strany OSPOD, který souvisí se zrušením institutu prohlášení o azylu, je se právě ve vztahu k NBD uvedené členění bezúčelné, respektive má smysl pouze v případě, že se jedná o NBD, jehož pobyt na území České republiky lze považovat za oprávněný.

V případě, že NBD na území České republiky pobývá neoprávněně, bude při zjištění jeho přítomnosti přivolána Policie ČR, která jej zajistí podle zákona o Policii ČR a bez zbytečného odkladu přivolá OSPOD, který podá návrh na nařízení rychlého předběžného opatření (k tomu viz kapitola 3.2 a 3.5). Za této situace NBD na policejní služebně žádost o mezinárodní ochranu podat nemůže, jelikož se tam nedostavil dobrovolně. Žádost o mezinárodní ochranu bude v těchto případech na místě podat poté, co NBD bude na základě předběžného opatření umístěn do náhradní péče a co mu OSPOD náležitým a srozumitelným způsobem objasní smysl a význam mezinárodní ochrany a veškeré následky, které jsou s podáním této žádosti spojené (viz výše), a to k **Ministerstvu vnitra**, nejlépe **datovou schránkou**. Stejným způsobem bude na místě postupovat i v případě, že žádost o mezinárodní ochranu podává NBD, který pobývá na území České republiky oprávněně.

Na Policii ČR bude NBD, jehož pobyt na území České republiky nelze považovat za oprávněný, podávat svou žádost o mezinárodní ochranu především:

- v případě, že dojde k jeho **zajištění podle zákona o pobytu cizinců**; v takovém případě se žádost podává **přímo v zařízení pro zajištění cizinců**, přičemž tuto žádost je třeba podat do **7 dnů ode dne**, kdy byl Policií ČR informován o možnosti požádat o udělení mezinárodní ochrany na území a důsledcích spojených s uplynutím této lhůty;
- v případě, že se NBD dostal do **přijímacího střediska** (k tomu více viz kapitola 5.3).

V obou těchto případech by měla být žádost o mezinárodní ochranu, kterou NBD podal samostatně, považována Policií ČR za platně podanou. Policie ČR může vyzvat OSPOD, aby žádost NBD dodatečně schválil. OSPOD by za tímto účelem měl NBD navštívit a postupovat výše uvedeným způsobem.

5.3 Problematika umístování NBD do přijímacích středisek

S novelou zákona o azylu účinnou od 18. 12. 2015, která ruší institut prohlášení o azylu, by NBD již neměli být umístováni do přijímacích středisek (Praha-Ruzyně, Zastávka u Brna), přesto však zákon o azylu možnost umístění NBD do přijímacího střediska zcela nevylučuje. S ohledem na nevhodnost pobytu NBD v přijímacím středisku z hlediska naplnění jeho zvláštních potřeb by se však mělo jednat o zcela výjimečné případy, podložené vážnými důvody, jimiž může být např. podezření z terorismu.

V těch případech, kdy se NBD ocitne v přijímacím středisku z toho důvodu, že skutečnost, že tento nezletilý není doprovázen dospělou osobou, je zjištěna až po jeho umístění do přijímacího střediska (NBD je ve skupině osob a z počátku není zřejmé, jaký je mezi nimi vzájemný vztah), měl by být o této skutečnosti neprodleně vyrozuměn příslušný OSPOD, který je následně povinen podat **návrh na nařízení rychlého předběžného opatření a umístit NBD do vhodného náhradního prostředí** (k tomu viz kapitola 3.5.3).

5.4 Role OSPOD v řízení o mezinárodní ochraně

5.4.1 Řízení u Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky

OSPOD bývá v řízení o žádosti o mezinárodní ochranu typicky ustanovován procesním opatrovníkem dítěte. Usnesení o ustanovení opatrovníka NBD pro účely řízení o mezinárodní ochraně vydává Ministerstvo vnitra, odbor azylové a migrační politiky, který v této otázce postupuje podle § 32 odst. 2 písm. a) správního řádu. V okamžiku, kdy je NBD jmenován opatrovník pro pobyt (viz níže kapitola 5.5), je samostatné procesní zastoupení NBD již nadbytečné a NBD bude v řízení dále zastupovat již pouze jeho opatrovník pro pobyt.

Důvodem ustanovení opatrovníka NBD v řízení o mezinárodní ochraně je ta skutečnost, že s ohledem na věk nezletilého a jeho dosud neukončený vývoj se vychází z předpokladu, že NBD potřebuje v řízení pomoc, jelikož ještě není schopen hájit a uplatňovat svá práva zcela samostatně.

Povinností opatrovníka je tak především zastupovat NBD při všech procesních úkonech v řízení o mezinárodní ochraně vedené v prvním stadiu Ministerstvem

vnitru. Opatrovník si přitom musí být vědom toho, že v daném řízení plní funkci nástroje, jak NBD zajistit účinný přístup ke spravedlnosti a možnost skutečně se účastnit předmětného řízení. Jeho postup při výkonu procesního opatrovnictví NBD by tak neměl být pouze formální. **Procesní opatrovník musí mít vždy na paměti, že procesní práva, s nimiž v řízení disponuje, nenáleží přímo jemu, ale samotnému NBD, a s tímto vědomím a z něj vyplývající odpovědnosti přistupovat k jejich výkonu.**

Opatrovník NBD tak v řízení o mezinárodní ochraně má zejména **tyto povinnosti**:

- být přítomen každému úkonu s NBD;
- při rozhovoru pracovníka Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky s NBD:
 - zkontrolovat, zda odpovědi nezletilého byly zaznamenány správně;
 - sledovat, zda si NBD rozumí s tlumočnickem;
 - sledovat, zda NBD není v silném stresu a zda rozhovor probíhá ve vztahu k NBD šetrným a nepoškozujícím způsobem;
 - přečíst a zkontrolovat protokol z rozhovoru;
- prostudovat si další dokumenty, které jsou součástí správního spisu, a vyjádřit se k nim;
- dodat důležité informace o situaci v zemi původu NBD, které mohou nasvědčovat tomu, že NBD byl v dané zemi pronásledován, nebo že by mu v případě návratu hrozila závažná újma.

Řízení vedené u Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky, končí vydáním správního rozhodnutí, jímž NBD bude buď udělen azyl či doplňková ochrana, anebo jímž bude jeho žádost o mezinárodní ochranu zamítnuta. Proti tomuto rozhodnutí se nelze odvolat ani jej nelze napadnout rozkladem, avšak lze proti němu brojit podáním **žaloby ke krajskému soudu**, a to ve lhůtě 15 dnů ode dne převzetí rozhodnutí ze strany NBD, respektive jeho opatrovníka.

5.4.2 Řízení o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky

OSPOD musí mít při rozhodování o tom, zda jménem NBD podat či nepodat žalobu, na paměti především tu skutečnost, že v dané situaci má především postavení procesního zástupce dítěte a měl by tak **v maximální možné míře respektovat pokyny a názory dítěte, ledaže by to nebylo v nejlepším zájmu NBD**. Z toho lze dovodit, že OSPOD bude **zpravidla povinen žalobu proti zamítnutí žádosti NBD o mezinárodní ochranu podat**, ledaže NBD jednoznačně projeví svou vůli, aby žaloba podána nebyla, přičemž toto své rozhodnutí činí na základě úplných informací o jeho důsledcích, dané rozhodnutí je přiměřené jeho věku a rozumové vyspělosti

a NBD si jím nemůže přivodit závažnou a těžko napravitelnou újmu. Důsledkem nepodání žaloby bude mj. neprodlené vyrozumění zastupitelského úřadu domovského státu NBD a jeho případná repatriace.

Žaloba proti rozhodnutí o zamítnutí žádosti o mezinárodní ochranu má zpravidla odkladný účinek (k tomu viz § 32 odst. 2 zákona o azylu).

V souvislosti s podáním žaloby jako opravného prostředku proti zamítavému rozhodnutí o mezinárodní ochraně je velmi důležité poukázat též na judikaturu Ústavního soudu, v souladu s níž lze i **v rámci soudního řízení o žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra uvádět nové azylové důvody**, přičemž **se nemusí nutně jednat o důvody, které účastník azylového řízení nemohl bez své vlastní viny uvést již v řízení před ministerstvem**, tedy důvody, které by nastaly až v průběhu řízení, či takové, které ve fázi správního řízení nebyly žadateli známy. Ústavní soud v této souvislosti totiž konstatoval, že *„existuje i řada dalších ospravedlnitelných důvodů, proč žadatel o azyl nesdělí všechny relevantní důvody pro udělení azylu již před ministerstvem jako orgánem prvního stupně. Některé z nich uvádí Úřad Vysokého komisaře Organizace spojených národů pro uprchlíky (UNHCR): dotazování při osobním pohovoru se této skutečností netýkalo a konkrétní informaci nezjistilo; osobní pohovor nebyl proveden; žadatel nemusel pochopit relevanci některých skutečností pro žádost o mezinárodní ochranu; trauma, stud nebo jiné zábrany mohly zabránit úplnému ústnímu svědectví při osobním pohovoru (zejména v případě těch, kteří přežili mučení, sexuální násilí či pronásledování z důvodu sexuality); pohlaví tazatele nebo tlumočnicka mohlo být pro žadatele zábranou.“* (k tomu viz náleží Ústavního soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 425/16).

Ústavní soud dále zdůraznil, že *„při posuzování ospravedlnitelnosti pozdního sdělení azylově relevantních skutečností a argumentů je také nutno zohlednit zvláštní zranitelnost žadatelů o mezinárodní ochranu. Žadatel se může nacházet ve zcela jiném kulturním prostředí, po měsících nebezpečné cesty, může být dezorientován a může mít skutečně odůvodněný strach z návratu do země původu. I z těchto důvodů ustálená judikatura Evropského soudu pro lidská práva zdůrazňuje, že žadatelé o azyl náleží ke zvlášť znevýhodněné a zranitelné skupině obyvatelstva, která potřebuje zvláštní ochranu (...). V řízení o mezinárodní ochraně je pro žadatele v sázce skutečně hodně a jejich zvláštní zranitelnost vyžaduje ze strany všech orgánů posuzujících tyto žádosti citlivý a opatrný přístup. Aby právo na azyl zakotvené v čl. 43 Listiny bylo skutečně efektivní v praxi, nelze z právě uvedených důvodů striktně bezvýjimečně trvat na tom, aby žadatel o azyl všechny relevantní důvody, o kterých v daný moment ví, vznesl již ve správním řízení*

před ministerstvem.“ (viz náleží Ústavního soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. I. ÚS 425/16).

5.4.3 Zprostředkování právního zastoupení NBD v řízení o mezinárodní ochraně

Z nastíněných povinností procesního opatrovníka NBD vyplývá, že se jedná o poměrně náročnou činnost, která do značné míry vyžaduje specifické znalosti z oblasti azylového práva, z mezinárodní ochrany uprchlíků, jakož i obecně z oblasti základních lidských práv a svobod. Z tohoto důvodu MPSV doporučuje zprostředkovat NBD **právní zastoupení**.

V praxi je někdy příslušnými orgány zastáván názor, že opatrovník ustanovený pro řízení nemůže udělit plnou moc právnímu zástupci pro celé řízení, protože by se tím nepřipustným způsobem zbavoval povinností, k jejichž plnění byl ustanoven. V souladu s pravidly procesního zastoupení, včetně procesního opatrovnictví, však platí, že **opatrovník může zmocnit jinou osobu k zastupování účastníka v tom rozsahu, v jakém je oprávněn za účastníka jednat, tedy případně i k zastupování účastníka v celém řízení**. Musí však sledovat, že právní zástupce vykonává svou funkci řádně (k tomu viz též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2850/99; neexistuje žádný legitimní důvod nevztáhnout stejné závěry i na správní řízení).

5.5 Opatrovník pro pobyt

Stejně jako v případě NBD, kteří nejsou žadateli o mezinárodní ochranu a jimž je potřeba zajistit hmotněprávního zástupce – poručníka či opatrovníka (k tomu viz kapitola 4.3.2), je třeba tohoto zástupce zajistit i žadatelům o mezinárodní ochranu. Zákon o azylu upravuje v této souvislosti specifický institut tzv. opatrovníka pro pobyt, který se v návaznosti na novelu zákona o azylu č. 314/2015 Sb. s účinností od 18. 12. 2015 stal do značné míry nadbytečným opakováním obecné právní úpravy, obsažené v občanském zákoníku.

Opatrovník pro pobyt NBD, který je žadatelem o mezinárodní ochranu, byl před účinností novely ustanovován k podnětu Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky, soudem, který o jeho ustanovení rozhodl předběžným opatřením. Tato právní úprava byla změněna zmíněnou novelou, a to s odkazem na její nadbytečnost, právě s ohledem na obecnou právní úpravu v občanském zákoníku. To však neznamená, že NBD, kteří jsou žadateli o mezinárodní ochranu, by opatrovník pro pobyt po účinnosti citované novely neměl být ustanovován, právě naopak. Institut jako takový zůstal v § 89 zákona o azylu zachován, což jasně dokládá význam, který právní řád přičítá zajištění hmotněprávního opatrovníka

pro cizince, který se na území České republiky nachází bez osob, které jsou oprávněny jeho jménem jednat, a který zde žádá o mezinárodní ochranu.

OSPOD je tedy povinen jako veřejný poručník NBD podle § 929 občanského zákoníku podat jménem NBD návrh na ustanovení opatrovníka pro pobyt podle § 89 zákona o azylu.

Opatrovnictví pro pobyt není časově vázáno na probíhající správní řízení o mezinárodní ochraně. Účel opatrovnickví pro pobyt je zcela shodný s účelem poručenství/hmotněprávního opatrovnickví u NBD, kteří nejsou žadateli o mezinárodní ochranu (k tomu viz kapitola 4.3.2), tj. zajistit zastupování NBD v těch záležitostech, které nelze považovat za běžné a spravovat jmění NBD.

5.6 Zákaz kontaktování zastupitelských úřadů státu země původu

Na rozdíl od NBD, kteří v České republice nežadají o mezinárodní ochranu, a ve vztahu k nimž existuje povinnost OSPOD bez zbytečného odkladu vyrozumět zastupitelský úřad domovského státu NBD, ve vztahu k NBD – žadatelům o mezinárodní ochranu je naopak předání jakékoli informace o pobytu NBD na území České republiky zastupitelským úřadům jeho domovského státu zcela vyloučeno. Dokud není řízení o mezinárodní ochraně skončeno, je třeba vycházet z předpokladu, že NBD byl ve svém domovském státě pronásledován, anebo mu v případě návratu hrozí závažná újma. Současně je třeba vycházet též z té skutečnosti, že pokud NBD bude na základě jeho žádosti udělen azyl nebo doplňková ochrana, bude jeho případná repatriace zcela vyloučena.

5.7 Role ÚMPOD

S ohledem na skutečnost, že v případě NBD, kteří jsou žadateli o mezinárodní ochranu, platí zákaz předání jakýchkoli informací o NBD zastupitelskému úřadu jeho domovského státu, musí o to aktivnější roli sehrávat právě ÚMPOD. V této souvislosti je vhodné poukázat na skutečnost, že NBD – žadatel o mezinárodní ochranu (či NBD, jemuž byl udělen azyl či doplňková ochrana) již v souladu s § 2 odst. 2 písm. c) a g) ZSPOD spadá do osobní působnosti poskytování SPOD. Tuto skutečnost následně odráží i právní úprava povinností ÚMPOD, která v § 35 odst. 2 písm. j) ZSPOD stanoví, že ÚMPOD **„pomáhá pátrat po rodinných příslušnících dítěte, které podalo žádost o udělení mezinárodní ochrany, kterému byl udělen azyl nebo doplňková ochrana podle zvláštního právního předpisu a na území České republiky se nachází bez doprovodu osoby starší 18 let, která za dítě zodpovídá podle právního řádu platného na území státu, jehož občanství dítě má, nebo v případě, že je dítě bez státního občanství, ve státě svého posledního bydliště.“**

Citovaná povinnost je především projevem závazku sloučit dítě s jeho rodiči nebo jinými příbuznými, neodporuje-li to nejlepšímu zájmu dítěte a je-li to možné. ÚMPOD je tak povinen pomoci s pátráním po rodičích dítěte, nikoli však v zemi původu dítěte, a to s ohledem na výše uvedený zákaz poskytování informací orgánům tohoto státu.

Za tímto účelem je třeba ÚMPOD vždy předat informace o NBD **s výslovným upozorněním, že se jedná o žadatele o mezinárodní ochranu**. ÚMPOD by měly být zaslány následující informace a doklady, jsou-li k dispozici:

- úřední záznam o podání vysvětlení sepsaný s NBD na Policii ČR;
- usnesení o předběžném opatření o umístění NBD do vhodného prostředí apod.;
- informace o případném podání žádosti o mezinárodní ochranu;
- informace o změnách v situaci nezletilého (útěk z náhradní péče, zjištění zletilosti, další soudní rozhodnutí apod.);
- informace, zda je ze strany ÚMPOD požadována nějaká součinnost v cizině (např. zjištění informací o příbuzných).

5.8 Dublinský systém

Tzv. dublinský systém, upravený nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2016, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o udělení mezinárodní ochrany podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (dále jen „nařízení Dublin III“), souvisí s azylovým řízením v prostoru Evropské unie a států Evropského hospodářského prostoru (Norsko, Island, Lichtenštejnsko a Švýcarsko), upravený nařízením Dublin III, vychází ze základní **zásady, v souladu s níž bude vždy k řízení o žádosti o udělení mezinárodní ochrany příslušný jediný členský stát Evropské unie nebo Evropského hospodářského prostoru**.

Nařízení Dublin III stanovuje kritéria, která každé žádosti o azyl umožňují určit příslušný členský stát, např. zásada celistvosti rodiny (pokud je žadatelem o azyl NBD, je členským státem příslušným k posouzení žádosti ten členský stát, ve kterém oprávněně pobývá její rodinný příslušník, pokud je to v nejlepším zájmu NBD), vydávání povolení a víz (členský stát, který žadateli vydal platné povolení k pobytu nebo vízum, je příslušný k posouzení žádosti o azyl), nezákonný vstup nebo pobyt v členském státě (pokud žadatel překročil nedovoleným způsobem hranice některého členského státu, je k posouzení žádosti o azyl příslušný tento členský stát) apod. Tento členský stát musí žadatele převzít a vyřídit jeho žádost.

Pokud je zjištěno, že rodinný příslušník NBD pobývá v jiné zemi EU, je možné NBD na základě nařízení Dublin III předat do této země EU, která bude příslušná k vyřízení jeho žádosti. **V těchto případech je však nutné, aby NBD podal v České republice nejdříve žádost o udělení mezinárodní ochrany.**

V případě, že není přítomen žádný rodinný příslušník, sourozenec nebo příbuzný, je příslušným členským státem ten členský stát, ve kterém NBD podala svou žádost o mezinárodní ochranu za předpokladu, že je to v nejlepším zájmu NBD.

V případě probíhajícího dublinského řízení MPSV doporučuje dítěti zprostředkovat právní pomoc. Ke zprostředkování právní pomoci viz kapitola 5.4.3.

V souvislosti s dublinským systémem je nezbytné zdůraznit, že navzdory skutečnosti, že to vnitrostátní právní úprava přímo nevylučuje, **Ministerstvo vnitra zaujalo stanovisko, v souladu s nímž nebudou navracet ty NBD, kteří požádali o udělení mezinárodní ochrany na území jiného členského státu EU.** Tito NBD tedy budou zůstat na území České republiky bez ohledu na to, zda požádali o udělení mezinárodní ochrany v České republice nebo v jiném státě dublinského systému. Jinak se pravidla o navrácení cizinců z České republiky do státu, kde osoby požádaly o mezinárodní ochranu, vztahují pouze na dospělé žadatele či na rodiny s dětmi.

VI. Specifické situace oprávněnosti dalšího pobytu NBD na území České republiky

6.1 Zletilost NBD a otázka oprávněnosti jeho dalšího pobytu na území České republiky v případech nesouvisejících s mezinárodní ochranou

Pro OSPOD je při zajišťování nezbytné ochrany NBD velmi důležité mít základní povědomí o důsledcích jednotlivých opatření, které lze ve vztahu k NBD přijmout, z hlediska jeho oprávnění setrvat na území České republiky. Tato otázka velmi úzce souvisí s pobytovým statutem NBD, jemuž byla věnována pozornost v kapitole 4.2, ale rovněž s otázkou, jakou roli v pobytovém statusu NBD sehraje skutečnost, že NBD dovrší věk 18 let a nabyde zletilosti.

V této souvislosti hraje velmi důležitou roli skutečnost, zda NBD byl svěřen do náhradní péče:

- a) na základě předběžného opatření, nebo**
- b) na základě meritorního rozhodnutí.**

V případech, kdy byl NBD svěřen do náhradní péče fyzické osoby přihlášené k trvalému pobytu na území České republiky nebo byl umístěn do pobytového zařízení na základě meritorního rozhodnutí, je poté třeba rozlišovat, zda k nabytí právní moci meritorního rozhodnutí došlo:

- a) **před dovršením 15. roku věku NBD**, nebo
- b) **po dovršení 15. roku věku NBD**.

Specifika pobytového statutu NBD a ukončování jeho pobytu na území České republiky v případě, že NBD podá žádost o udělení mezinárodní ochrany, anebo mu již mezinárodní ochrana byla udělena, jsou popsána v kapitole 6.2.

6.1.1 Pobyť dítěte v náhradní péči na základě předběžného opatření

V případě, že je dítě svěřeno do náhradní péče na základě předběžného opatření, nezískává toto dítě oprávnění k trvalému pobytu na území České republiky, ale pouze **oprávnění k přechodnému pobytu na území České republiky bez víza** (k tomu viz § 18 písm. d) bod 4. zákona o pobytu cizinců).

Předběžné opatření **zanikne vždy nejpozději v okamžiku, kdy NBD dovrší 18. rok věku**. V takovém případě tedy NBD **zaniká rovněž oprávnění k pobytu na území České republiky**.

Na tyto případy nedopadá na rozdíl od NBD, kteří byli svěřeni do náhradní péče na základě meritorního rozhodnutí soudu, ustanovení, v souladu s nímž lze oprávnění k jejich pobytu na území České republiky prodloužit v případě, že NBD podá do 60 dnů žádost o povolení trvalého pobytu na území České republiky z humanitárních důvodů (k tomu více viz kapitola 6.1.3). **NBD tak v tomto případě bude moci setrvat oprávněně na území České republiky i po dovršení 18. roku věku jediné v případě, že podá žádost o mezinárodní ochranu**. Jinak mu Policie ČR vystaví výjezdní příkaz a NBD bude muset z území České republiky vycestovat.

6.1.2 Pobyť dítěte v náhradní péči na základě meritorního rozhodnutí, které nabylo právní moci před dovršením 15. roku věku NBD

Jak již bylo uvedeno v kapitole 4.2.2, v okamžiku kdy je vydáno a nabyde právní moci meritorní rozhodnutí soudu o svěřeni NBD do náhradní péče, získává NBD tzv. oprávnění k trvalému pobytu. Pokud k tomuto dojde před tím, než NBD dovrší 15. rok věku, **nabývá NBD v souladu s § 87 odst. 10 zákona o pobytu cizinců s dovršením 15. roku věku povolení k trvalému pobytu podle § 65 odst. 1 písm. a) zákona o pobytu cizinců**.

Do dovršení 15. roku věku zaniká oprávnění NBD k trvalému pobytu na území České republiky v souladu s § 87 odst. 6 zákona o pobytu cizinců v těchto případech:

- a) osoba, již byl NBD svěřen do náhradní péče, písemně oznámí Ministerstvu vnitra, že se NBD tohoto oprávnění vzdává; oznámení musí být opatřeno jejím ověřeným podpisem;
- b) NBD nabude státní občanství České republiky;
- c) dojde k ukončení náhradní péče, nebo
- d) fyzická osoba, do jejíž péče byl NBD svěřen, se odhlásí z trvalého pobytu na území České republiky.

V souvislosti s případem uvedeným ad a) je třeba zdůraznit, že NBD mladší 15 let nebude mít s ohledem na svůj věk takovou rozumovou a volní vyspělost, aby dokázal posoudit důsledky případného vzdání se oprávnění k trvalému pobytu na území České republiky, a proto by toto ustanovení v praxi nemělo být aplikováno.

K případu ad d) je vhodné uvést, že v případě, že se fyzická osoba, do jejíž péče byl NBD svěřen, odhlásí z trvalého pobytu na území České republiky, neznamena to automaticky, že by měl být další pobyt NBD na území České republiky ukončen. Na místě bude postupovat obdobným způsobem, jako v případě prvního zachytu NBD na našem území v těch případech, kdy NBD na území České republiky pobývá neoprávněně, tj. nařídit tzv. rychlé předběžné opatření a NBD umístit do jiného vhodného prostředí. NBD tak získá oprávnění k přechodnému pobytu na území České republiky (k tomu viz kapitola 4.2.1 a 6.1.1).

S dovršením 15. věku NBD získává **povolení k trvalému pobytu, jehož ukončení není vázáno na dovršení 18. roku věku**, ale řídí se obecnými ustanoveními zániku povolení k trvalému pobytu (§ 76 zákona o pobytu cizinců) a zrušení trvalého pobytu (§ 77 zákona o pobytu cizinců).

6.1.3 Pobyt dítěte v náhradní péči na základě meritorního rozhodnutí, které nabylo právní moci po dovršení 15. roku věku NBD

V případě, že meritorní rozhodnutí o svěřením NBD do náhradní péče nabyde právní moci až po té, co NBD dovrší 15. rok věku, NBD získává **pouze tzv. oprávnění k trvalému pobytu, jehož platnost končí nejpozději s dovršením 18. roku věku**. NBD však může požádat do 60 dnů ode dne jeho 18. narozenin o **trvalý pobyt na území České republiky z humanitárních důvodů**, přičemž oprávnění k trvalému pobytu v takovém případě trvá podle § 87 odst. 7 písm. a) bod 4. až do rozhodnutí o této jeho žádosti. NBD však v tomto případě nesmí být současně žadatelem o mezinárodní ochranu (oprávnění k pobytu na území České republiky by mu

vyplývalo ze zákona o azylu) a v případě, že mu již bylo vydáno pravomocné rozhodnutí o vyhoštění, je třeba **podat žádost o jeho zrušení** podle § 122 odst. 5 písm. c) zákona o pobytu cizinců. Součástí této žádosti je v souladu s citovaným ustanovením **vyjádření OSPOD o tom, že cizinec projevuje snahu o integraci na území České republiky.**

Oprávnění k trvalému pobytu v případě NBD staršího 15 let zaniká i před dovršením 18. roku věku v případě, že NBD:

- a) je pravomocně odsouzen soudem České republiky za spáchání úmyslného trestného činu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody;
- b) oznámí Ministerstvu vnitra, že se tohoto oprávnění vzdává; k oznámení připojí souhlas zákonného zástupce s jeho ověřeným podpisem;
- c) nabude státní občanství České republiky
- d) skončí náhradní péče před 18. rokem věku NBD, nebo
- e) fyzická osoba, do jejíž péče byl NBD svěřen, se odhlásí z trvalého pobytu na území České republiky.

V případě ad b) je třeba zdůraznit, že každé rozhodnutí NBD v tomto směru, musí být učiněno zcela svobodně a především informovaně. Je tedy třeba v případě, že by NBD podobný úmysl projevoval, postupovat mimořádně obezřetně, a to s ohledem na důsledky, které by to pro něj mohlo mít.

K případům uvedeným ad e) lze uvést to, co bylo uvedeno už výše v kapitole 6.1.2, tj. že na místě bude postupovat obdobným způsobem, jako v případě prvního záchytu NBD na našem území v těch případech, kdy NBD na území České republiky pobývá neoprávněně, tj. nařídit tzv. rychlé předběžné opatření a NBD umístit do jiného vhodného prostředí. NBD tak získá oprávnění k přechodnému pobytu na území České republiky (k tomu viz kapitola 4.2.1 a 6.1.1).

6.2 Oprávněnost pobytu NBD na území České republiky v kontextu mezinárodní ochrany

Z hlediska oprávněnosti pobytu NBD na území České republiky v souvislosti s mezinárodní ochranou je třeba rozlišovat tři rozdílné situace, a to:

- oprávněnost pobytu NBD na území České republiky v průběhu řízení o mezinárodní ochraně;
- oprávněnost pobytu NBD na území České republiky v případě, že byl NBD udělen azyl;

- oprávněnost pobytu NBD na území České republiky v případě, že byla NBD udělena doplňková ochrana.

Ve všech případech není z hlediska zániku oprávnění pro pobyt NBD na území České republiky vázán na zletilost NBD. Věk cizince bude z hlediska jeho oprávnění k pobytu na území České republiky relevantní jedině v případě, že žádost NBD nebude úspěšná, přičemž NBD bude v okamžiku nabytí právní moci tohoto rozhodnutí stále nezletilým.

6.2.1 Oprávněnost pobytu NBD na území České republiky v průběhu řízení o mezinárodní ochraně

NBD, který je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany, je oprávněn pobývat na území České republiky do pravomocného skončení řízení o jeho žádosti. V této souvislosti je třeba znovu zdůraznit, že proti rozhodnutí Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky, lze podat ve lhůtě 15 dnů ode dne jejího doručení žalobu k příslušnému krajskému soudu, přičemž **tato žaloba má zpravidla odkladný účinek**. Z toho vyplývá, že NBD bude v těchto případech svědčit oprávnění k pobytu na území České republiky i po podání žaloby ke krajskému soudu, a to po dobu řízení o této žalobě. V takovém případě má NBD stále v souladu s § 2 odst. 1 písm. b) zákona o azylu postavení žadatele o udělení mezinárodní ochrany.

Proti rozhodnutí krajského soudu lze následně podat ve lhůtě 2 týdnů ode dne, kdy byl doručen NBD, respektive jeho opatrovníkovi, kasační stížnost. V případě, kdy zákon přiznává odkladný účinek žalobě proti rozhodnutí Ministerstva vnitra, odboru azylové a migrační politiky, **má odkladný účinek v souladu s § 32 odst. 5 zákona o azylu i kasační stížnost**. NBD se však v těchto případech již nepovažuje za žadatele o mezinárodní ochranu.

NBD tak bude typicky svědčit oprávnění k pobytu na území České republiky až do doručení rozhodnutí Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti podané proti rozsudku krajského soudu.

6.2.2 Oprávněnost pobytu NBD na území České republiky v případě, že byl NBD udělen azyl

V případě, že NBD byl udělen azyl, získává v souladu s § 76 zákona o azylu trvalý pobyt na území České republiky, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu.

Doba trvání udělení azylu není, na rozdíl od doplňkové ochrany (k tomu viz kapitola 6.2.3) v rozhodnutí žádným způsobem předem vymezena. Důvody pro udělení azylu jsou totiž vymezeny typicky tak, že by svou povahou měly být dlouhodobé.

Zákon o azylu umožňuje odejmout azyl, a to pokud azylant:

- a) před jeho udělením uvedl nepravdivé údaje nebo zamlčel skutečnosti podstatné pro zjištění podkladů pro vydání rozhodnutí;
- b) dobrovolně znovu využil ochrany státu, jehož je státním občanem, nebo státu posledního trvalého bydliště;
- c) dobrovolně znovu nabyt státní občanství státu, který opustil z odůvodněného strachu z pronásledování;
- d) nabyt nové státní občanství, a má proto možnost požívat ochranu tohoto státu;
- e) dobrovolně pobývá ve státu, který opustil z důvodu pronásledování nebo odůvodněného strachu z pronásledování;
- f) může užívat ochrany státu, jehož je státním občanem, poněvadž důvody pro udělení azylu pominuly;
- g) je bez státního občanství a může se vrátit do státu předchozího trvalého bydliště, poněvadž důvody pro udělení azylu pominuly;
- h) měl být nebo je vyloučen z možnosti udělit azyl, jelikož:
 - se dopustil trestného činu proti míru, válečného trestného činu nebo trestného činu proti lidskosti ve smyslu mezinárodních dokumentů obsahujících ustanovení o těchto trestných činech, nebo ke spáchání těchto činů podněcuje nebo se jejich spáchání účastní;
 - se dopustil před vydáním rozhodnutí Ministerstva vnitra ve věci mezinárodní ochrany vážného nepolitického zločinu nebo zvláště krutého činu, i když byl údajně spáchán s politickým cílem mimo území, nebo ke spáchání takového činu podněcoval nebo se jeho spáchání účastnil;
 - se dopustil činů, které jsou v rozporu se zásadami a cíli OSN, nebo ke spáchání těchto činů podněcuje nebo se jejich spáchání účastní;
- i) existují oprávněné důvody považovat azylanta za nebezpečí pro bezpečnost státu, nebo azylant byl pravomocně odsouzen za zvláště závažný zločin a představuje tak nebezpečí pro bezpečnost státu.

Při posuzování důvodů uvedených ad f) a g) se v souladu s § 17 odst. 2 zákona o azylu *„přihlédne k tomu, zda změna okolností je tak významné a trvalé povahy, že důvody, pro které byl azylantovi udělen azyl, již nelze považovat za opodstatněné. Dále se přihlédne k tomu, zda azylant uvede závažné okolnosti podložené předchozím pronásledováním odůvodňující odmítnutí ochrany státu, jehož je státním občanem, nebo je-li osobou bez státního občanství, státu svého posledního trvalého bydliště.“*

Humanitární azyl se dále odejme, zanikne-li důvod, pro který byl udělen, a nebude-li shledán jiný důvod hodný zvláštního zřetele pro jeho ponechání.

6.2.3 Oprávněnost pobytu NBD na území České republiky v případě, že byla NBD udělena doplňková ochrana

V případě, kdy v řízení o udělení mezinárodní ochrany nelze dovodit, že žadatel – NBD by ve státě svého původu čelil pronásledování za uplatňování politických práv a svobod, nebo že by zde měl odůvodněný strach z pronásledování z důvodu rasy, pohlaví, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pro zastávání určitých politických názorů, avšak navzdory tomu je prokázáno, že v případě návratu NBD do země původu by mu hrozilo skutečné nebezpečí vzniku vážné újmy, jak ji vymezuje § 14a odst. 2 zákona o azylu, přistoupí Ministerstvo vnitra k udělení doplňkové ochrany.

Rozhodnutí o udělení doplňkové ochrany již na rozdíl od rozhodnutí o udělení azylu v sobě obsahuje **vymezení doby, na niž je doplňková ochrana udělována**. Tuto dobu vymezuje § 53a odst. 1 zákona o azylu tak, že „doplňková ochrana se uděluje na dobu, po kterou osobě požívající doplňkové ochrany hrozí vážná újma (§ 14a), nejméně však na 1 rok; na stejnou dobu se uděluje doplňková ochrana za účelem sloučení rodiny.“

Z citovaného ustanovení rovněž vyplývá, že **po dobu stanovenou v rozhodnutí o doplňkové ochraně je dané osobě povolen pobyt na území České republiky**.

Osoba požívající doplňkovou ochranu může požádat o její prodloužení, a to nejpozději 30 dnů před uplynutím doby, na niž je doplňková ochrana udělena. K prodloužení doplňkové ochrany dojde v případě, že osobě stále v zemi jejího původu hrozí skutečné nebezpečí vzniku vážné újmy, jak ji vymezuje § 14a odst. 2 zákona o azylu. **Doba, na niž je doplňková ochrana prodlužována, by měla činit nejméně 2 roky, avšak může být i delší**, pokud je zřejmé, že skutečné nebezpečí vzniku vážné újmy ve státě původu bude pro konkrétní osobu trvat déle než 2 roky. V případě, že osoba požívající doplňkové ochrany by mohla závažným způsobem narušit veřejný pořádek nebo ho již narušuje, prodlouží se doplňková ochrana o 1 rok.

Doplňkovou ochranu lze podobně jako azyl ve správním řízení odejmout, a to v případech vymezených v § 17a zákona o azylu, tj. konkrétně pokud:

- a) okolnosti, které vedly k udělení doplňkové ochrany, zanikly nebo se změnily do té míry, že již doplňkové ochrany není zapotřebí (tj. pominulo skutečné nebezpečí vzniku vážné újmy, jak ji vymezuje § 14a odst. 2 zákona o azylu);
- b) osoba požívající doplňkové ochrany měla být nebo je vyloučena z možnosti doplňkovou ochranu udělit, a to jelikož:

- se dopustila trestného činu proti míru, válečného trestného činu nebo trestného činu proti lidskosti ve smyslu mezinárodních dokumentů obsahujících ustanovení o těchto trestných činech, nebo ke spáchání těchto činů podněcuje nebo se jejich spáchání účastní;
 - se dopustila vážného zločinu, nebo ke spáchání tohoto zločinu podněcuje nebo se jeho spáchání účastní;
 - se dopustila činů, které jsou v rozporu se zásadami a cíli OSN, nebo ke spáchání těchto činů podněcuje nebo se jejich spáchání účastní;
 - představuje nebezpečí pro bezpečnost státu;
 - se dopustila jednoho či několika trestných činů odlišných od trestných činů uvedených výše, přičemž svůj domovský stát opustila pouze s cílem vyhnout se trestnímu stíhání za ně, za předpokladu, že jde o skutky, za něž by bylo možno v České republice uložit trest odnětí svobody.
- c) doplňková ochrana byla udělena v přímém důsledku nesprávného uvedení nebo opomenutí uvést určité skutečnosti, včetně použití padělaných či pozměněných dokumentů;
- d) dopustila se zvláště závažného zločinu.

6.2.4 Postup v případě, že žádost NBD o udělení mezinárodní ochrany byla pravomocně zamítnuta, NBD byl odňat azyl nebo doplňková ochrana, či NBD zaniklo právo na doplňkovou ochranu

Z předchozích kapitol vyplynulo, že v případě, že řízení o žádosti NBD o udělení mezinárodní ochrany skončí zamítnutím žádosti, nebo v případě, kdy NBD byl odňat azyl nebo doplňková ochrana, či v případě, kdy uplynula doba, na niž byla doplňková ochrana NBD udělena, aniž by tato doba byla prodloužena, zaniká NBD oprávnění k pobytu na území České republiky podle zákona o azylu.

Pokud je však NBD v této době stále nezletilý, bude oprávněnost jeho pobytu podobně jako v případech NBD, kteří nejsou žadateli o mezinárodní ochranu, vyplývat ze soudního rozhodnutí, jímž byl NBD svěřen do některé z forem náhradní péče na území České republiky, tj. z předběžného opatření, případně meritorního rozhodnutí o náhradní péči o NBD. Na NBD tak v tomto případě dopadnou obecná ustanovení, která byla zmíněna v kapitole 4.2.

VII. Zvláštní řízení související s ukončováním pobytu NBD na území České republiky

7.1 Zajištění NBD podle zákona o pobytu cizinců

Zajištění podle zákona o pobytu cizinců je třeba důsledně odlišovat od zajištění podle zákona o Policii ČR, jak bylo zmíněno v kapitole 3.1. **Zajištění podle zákona o pobytu cizinců souvisí se zbavením osobní svobody cizince, který na území České republiky pobývá neoprávněně, a to za účelem jeho vyhoštění nebo za účelem jeho předání či průvozu, a umístěním tohoto cizince do zařízení pro zajištění cizinců.**

Možnost zajistit NBD je s ohledem na jeho negativní dopad na vývoj nezletilých v českém právním řádu poměrně přísně omezena. V souladu s § 124 odst. 1 zákona o pobytu cizinců lze zajistit jedině NBD, který je starší 15 let.

Ani ty však nelze zajistit automaticky, ale pouze ve dvou taxativně vymezených případech (§ 124 odst. 6 zákona o pobytu cizinců), a to:

- je-li zde **důvodné nebezpečí, že NBD by mohl ohrozit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek**, a je-li to v jeho zájmu v souladu s Úmluvou o právech dítěte, nebo
- jsou-li zde **důvodné pochybnost, že jde o NBD, a to do doby, než je zjištěn jeho skutečný věk**. Policie ČR je povinna v těchto případech zahájit úkony ke zjištění věku NBD bezodkladně po jeho zajištění (k ověřování věku viz kapitola 3.4.1).

Celková doba zajištění může v případě osob mladších 18 let trvat **nejdéle 90 dnů**.

V případě, že dojde k zajištění NBD, je mu povinna Policie ČR neprodleně ustanovit **opatrovníka**. Současně by měla NBD o ustanovení opatrovníka vyrozumět a poučit jej o úkonech opatrovníka.

Opatrovníkem NBD bývá v těchto případech zpravidla ustanovován OSPOD, přičemž je třeba zdůraznit, že jeho úkolem je zabezpečit, že budou využity všechny procesní prostředky i hmotněprávní argumenty k ochraně práv a oprávněných zájmů NBD. S ohledem na poměrně komplikovanou povahu rozhodování o správním vyhoštění MPSV doporučuje OSPOD **zprostředkovat právní pomoc** (ke zprostředkování právní pomoci viz kapitola 5.4.3).

Proti rozhodnutí o zajištění se **nelze odvolat a není přípustná ani obnova řízení či přezkumné řízení** (§ 124 odst. 2 zákona o pobytu cizinců). Prvním úkonem v řízení

je vydání rozhodnutí o zajištění cizince za účelem správního vyhoštění. Proti rozhodnutí zajištění je možné podat žalobu ke krajskému soudu do 30 dnů od doručení rozhodnutí.

Pokud došlo k zajištění NBD staršího 15 let v souladu s výše uvedenými zákonnými podmínkami, **OSPOD nemusí podávat návrh na předběžné opatření k úpravě poměrů NBD, neboť je péče o NBD zajištěna v zařízení. Pokud by byl OSPOD informován o tom, že NBD bude propuštěn z tohoto zařízení, pak musí podat návrh na předběžné opatření.**

V souvislosti se zajištěním NBD je třeba zdůraznit, že **lhůta pro podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany činí v těchto případech pouze 7 dnů.** Policie ČR musí mít doklad o tom, že prokazatelně cizince o možnosti požádat o mezinárodní ochranu informovala (zápis, protokol z ústního jednání). Způsob podávání žádosti a její náležitosti jsou popsány v kapitole 5.2.1.

7.2 Řízení o vyhoštění NBD

Institut správního vyhoštění je upraven v § 118 a násl. zákona o pobytu cizinců. Správním vyhoštěním se v souladu s § 118 odst. 1 zákona o pobytu cizinců rozumí *„ukončení pobytu cizince na území, které je spojeno se stanovením doby k vycestování z území a doby, po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území členských států Evropské unie. Doby, po kterou nelze umožnit cizinci vstup na území členských států Evropské unie, stanoví policie v rozhodnutí o správním vyhoštění cizince. V odůvodněných případech lze rozhodnutím stanovit hraniční přechod pro vycestování z území.“*

Doba stanovená k vycestování může činit **7 až 60 dnů.** V zákonem přesně vymezených případech může být i kratší. Tato doba se přerušuje po dobu zajištění cizince.

Tato doba může být prodloužena v případě, že NBD podá v průběhu stanovené doby v souladu s § 174a odst. 2 zákona o pobytu cizinců **žádost o vydání nového rozhodnutí podle § 101 písm. c) správního řádu.** Policie ČR je povinna při rozhodování o této žádosti zohlednit zejména dobu pobytu NBD na území a existenci jeho jiných rodinných nebo společenských vazeb na území. Tato povinnost však nedopadá na situace, kdy by NBD byl zajištěn. V případě, že Policie ČR žádosti vyhoví, vydá v souladu s § 118 odst. 3 zákona o pobytu cizinců nové rozhodnutí podle § 101 správního řádu, ve kterém stanoví novou dobu k vycestování z území s ohledem na délku trvání uváděných důvodů. **Nově stanovená doba k vycestování z území může dosáhnout nejvýše 180 dnů.**

Proti rozhodnutí o správním vyhoštění lze **ve lhůtě 15 dnů** ode dne jeho oznámení podat **odvolání**, přičemž odvolání má v tomto případě **odkladný účinek**. V případě, že odvolání není vyhověno, je třeba **ve lhůtě do 10 dnů** ode dne doručení rozhodnutí odvolacího orgánu podat **žalobu ke krajskému soudu**. Žaloba má **odkladný účinek**.

Rozhodnutí o správním řízení není vykonatelné, pokud NBD požádal o mezinárodní ochranu (dokud není řízení definitivně skončeno).

Stejně jako v případě řízení o zajištění NBD je i v případě vyhoštění NBD Policie ČR povinna NBD neprodleně ustanovit opatrovníka pro řízení o správním vyhoštění (§ 119 odst. 9 zákona o pobytu cizinců) a o ustanovení opatrovníka neprodleně NBD vyzoomět a poučit jej o úkolech opatrovníka.

Opatrovník musí v řízení o správním vyhoštění využít **všechny procesní prostředky** k tomu, aby NBD nebyl vyhoštěn, ledaže na základě rozhovoru s NBD zjistí, že NBD projevuje přání vrátit se do země původu. NBD však v takovém případě musí být poskytnuty veškeré informace a řádné poučení o tom, co pro něj návrat do země původu může znamenat, **včetně skutečnosti, že vyhoštění NBD se bude evidovat v Schengenském informačním systému, přičemž na základě vyhoštění mu bude po stanovenou dobu zakázán vstup do celého Schengenského prostoru**. I s ohledem na tuto skutečnost je opatrovník povinen využít všechny procesní prostředky, včetně podání žaloby ke krajskému soudu, v případě, že NBD projevuje přání na území České republiky setrvat, případně není dostatečně rozumově nebo volně vyspělý na to, aby mohl sám o této otázce rozhodnout. V této souvislosti je vhodné poukázat též na skutečnost, že NBD starší 15 let, který je schopen projevit svou vůli a samozřejmě jednat, se podle § 178 zákona o pobytu cizinců považuje za procesně způsobilého, ačkoliv musí být zastoupen opatrovníkem. Opatrovník by proto neměl postupovat v rozporu s projevovanou vůlí NBD staršího 15 let.

Cizinecká policie ustanovuje v praxi opatrovníkem NBD v řízení o správním vyhoštění zpravidla OSPOD. OSPOD by měl s ohledem na povahu řízení o vyhoštění NBD, která svou právní složitostí typicky přesahuje odborné znalosti OSPOD, NBD jako jeho opatrovník zprostředkovat právní pomoc (např. pomoc při sepisování odvolání proti rozhodnutí o správním vyhoštění). Ke zprostředkování právní pomoci viz více kapitola 5.4.3.

Není však vyloučeno, aby byla jiná fyzická osoba či organizace specializovaná na pomoc uprchlíkům ustanovena opatrovníkem NBD ve věci řízení o správním vyhoštění. Tato osoba však musí s tímto souhlasit. Naopak OSPOD opatrovnictví NBD ve správním řízení odmítnout nemůže.

Je-li v řízení o správním vyhoštění zjištěno, že důsledkem rozhodnutí o správním vyhoštění by byl nepřiměřený zásah do soukromého nebo rodinného života NBD a pobývá-li NBD na území neoprávněně, považuje se zahájené řízení o správním vyhoštění za řízení o povinnosti opustit území. Policie ČR NBD o této skutečnosti vyrozumí bez zbytečného odkladu. Lhůta pro vydání rozhodnutí o povinnosti opustit území běží ode dne, kdy byl cizinec o této skutečnosti vyrozuměn

7.3 Rozhodnutí o povinnosti opustit území České republiky

Mírnějším způsobem ukončení pobyt cizince na území České republiky než správní vyhoštění, v němž je stanovena i doba, po kterou cizinec není oprávněn vstoupit do Schengenského prostoru, je rozhodnutí vydání rozhodnutí o povinnosti opustit území. Tento právní institut upravuje § 50a zákona o pobytu cizinců. Policie ČR vydá rozhodnutí o povinnosti opustit území v těchto případech:

- jedná-li se o cizince, který je držitelem platného oprávnění k pobytu vydaného jiným členským státem Evropské unie, který na území České republiky pobývá neoprávněně; nesmí se však jednat o cizince, který by mohl při pobytu na území České republiky ohrozit bezpečnost státu nebo závažným způsobem narušit veřejný pořádek; nebo
- jedná-li se o cizince staršího 15 let, který nevyužil možnosti dobrovolného návratu podle zákona o azylu, jestliže:
 - řízení o udělení mezinárodní ochrany bylo zastaveno, protože cizinec neposkytl údaje k podané žádosti o udělení mezinárodní ochrany;
 - cizinec nevycestoval po pravomocném ukončení řízení ve věci mezinárodní ochrany z území České republiky ve lhůtě uvedené ve výjezdním příkazu nebo ve lhůtě do 30 dnů, nebyl-li cizinci výjezdní příkaz udělen; nebo
 - cizinci uplynula doba oprávnění k pobytu na území uděleného osobě požívající doplňkové ochrany;
- jedná-li se o cizince, který neoprávněně vstoupil nebo pobýval na území České republiky a má být předán podle mezinárodní smlouvy sjednané s jiným členským státem Evropské unie přede dnem 13. ledna 2009 nebo nařízení Dublin III (k tomu více viz kapitola 5.8 – Dublinský systém);
- jedná-li se o cizince, u kterého nebyly shledány důvody pro vydání rozhodnutí o správním vyhoštění, není-li cizinec oprávněn pobývat na území;
- je-li v řízení o správním vyhoštění zjištěno, že důsledkem rozhodnutí o správním vyhoštění by byl nepřiměřený zásah do soukromého nebo rodinného života cizince.

Stejně jako v případě rozhodnutí o vyhoštění I v rozhodnutí o povinnosti opustit území Policie ČR stanoví NBD **dobu k opuštění území, a to v rozmezí 7 až 60 dní.** I v tomto případě může být tato doba prodloužena, a to na žádost NBD v případě, že NBD podá v průběhu stanovené doby v souladu s § 174a odst. 2 zákona o pobytu cizinců **žádost o vydání nového rozhodnutí podle § 101 písm. c) správního řádu.** Policie ČR je povinna při rozhodování o této žádosti zohlednit zejména dobu pobytu NBD na území a existenci jeho jiných rodinných nebo společenských vazeb na území. Tato povinnost však nedopadá na situace, kdy by NBD byl zajištěn. V případě, že Policie ČR žádosti vyhová, vydá v souladu s § 118 odst. 3 zákona o pobytu cizinců nové rozhodnutí podle § 101 správního řádu, ve kterém stanoví novou dobu k vycestování z území s ohledem na délku trvání uváděných důvodů. **Nově stanovená doba k vycestování z území může dosáhnout nejvýše 180 dnů.**

Lhůta stanovená k opuštění území se přerušuje v případě, že dojde k zajištění NBD, tj. začne v plném rozsahu běžet až v okamžiku, kdy je NBD propuštěn ze zařízení pro zajištění cizinců.

V případech, kdy je NBD bez zbytečného odkladu převzat jiným členským státem na základě mezinárodní smlouvy sjednané s jiným členským státem Evropské unie přede dnem 13. ledna 2009, nebo v případě, že se cizinec neprodleně dobrovolně vrátí do státu, v němž je držitelem platného oprávnění k pobytu, může Policie ČR od vydání rozhodnutí o povinnosti opustit území upustit.

Seznam použitých vnitrostátních právních předpisů (stav k 22. 7. 2016)

- občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb. , občanský zákoník
- správní řád	zákon č. 500/2004 Sb. , správní řád
- školský zákon	zákon č. 561/2004 Sb. , školský zákon
- zákon o azylu	zákon č. 325/1999 Sb. , o azylu
- zákon o dočasné ochraně cizinců	zákon č. 221/2003 Sb. , o dočasné ochraně cizinců
- zákon o pobytu cizinců	zákon č. 326/1999 Sb. , o pobytu cizinců na území České republiky
- zákon o Policii ČR	zákon č. 273/2008 Sb. , o Policii České republiky
- zákon o veřejném zdravotním pojištění	zákon č. 48/1997 Sb. , o veřejném zdravotním pojištění
- zákon o zvláštních řízeních soudních	zákon č. 292/2013 Sb. , o zvláštních řízeních soudních
- ZSPOD	zákon č. 359/1999 Sb. , o sociálně-právní ochraně dětí
- ZVÚOV	zákon č. 109/2002 Sb. , o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních

Seznam zkratk

OSPOD	orgán sociálně-právní ochrany dětí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
NBD	nezletilý bez doprovodu
SPOD	sociálně-právní ochrana dětí
ÚMPOD	Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí
ZDVOP	zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

PŘÍLOHY

1. LÉKAŘSKÁ VYŠETŘENÍ, ZKOUŠKY VĚKU

A) Vyjádření o aktuálním zdravotním stavu – rozsah vyšetření:

Cenový předpis Ministerstva zdravotnictví o regulaci cen poskytovaných zdravotních služeb uvádí, že vyjádření lékaře o zdravotním stavu nezletilého dítěte pro účely umístění do zařízení pro výkon ústavní výchovy, ZDVOP nebo náhradní rodinné péče je považováno za **cílené vyšetření lékařem**. Jedná se tedy o výkon s označením **31022 – Cílené vyšetření dětským lékařem**:

Obsahem výkonu cíleného vyšetření je především:

1. anamnéza cíleně zaměřená k subjektivním potížím pacienta vztahujícím se k danému vyšetření nebo k požadavku odesílajícího lékaře
2. zhodnocení subjektivních obtíží
3. zhodnocení předcházejících vyšetření klinických, laboratorních a zobrazovacích
4. objektivní vyšetření zaměřené k subjektivním potížím pacienta (vztahujícím se k danému vyšetření) nebo k požadavku odesílajícího lékaře
5. měření výšky, hmotnosti, krevního tlaku, pulsu, dechové frekvence, rychlosti výdechu peakflowmetrem pokud je ve vztahu k subjektivním potížím pacienta nebo k požadavku odesílajícího lékaře
6. základní orientační preventivní onkologické vyšetření
7. diagnostická rozvaha a závěr
8. rozhodnutí o dalším diagnostickém postupu, včetně předepsání dalších klinických, laboratorních nebo zobrazovacích vyšetření
9. rozhodnutí o léčebném postupu, včetně předpisu léčivých přípravků nebo zdravotnických prostředků
10. provedení drobného léčebného výkonu
11. rozhodnutí o termínu další kontroly
12. poskytnutí odpovídajících informací nemocnému, rodině nebo zákonnému zástupci
13. psychoterapeutický pohovor
14. individuální zdravotní výchova
15. edukace pacienta
16. sepsání lékařské zprávy - nálezů
17. administrativní činnost spojená s výkonem (povinná hlášení, žádanka o zdravotní transport a podobně), poskytnutí informace praktickému lékaři, včetně záznamu o souhlasu či nesouhlasu pacienta s navrženými diagnosticko-terapeutickými postupy
18. zápis o celém postupu do dokumentace.

B) Doporučené spektrum vyšetření, které probíhají po umístění dítěte do zařízení

Příloha č. 1	A	Spektrum vstupního vyšetření běženců - děti cílené na vybrané infekční nemoci	Děti
Vyšetření	HAV	IgG a IgM anti HAV	ano
	HBV	HBsAg	ano
	HCV	anti HCV	ano (pokud jsou plánovány na operační výkon)
	difterie	izolace Corynebacterií z horních cest dýchacích. V případě pozitivního výsledku kultivace je nutné kmen poslat k ověření toxicity do NRL.	ano
	břišní tyfus	kultivace stolice 2x á 24-48h	ano
	paratyfus	kultivace stolice 2x á 24-48h	ano
	shigella	kultivace stolice	ano
	TBC	U všech IGRA test a/nebo tuberkulinový test, u všech skiagram hrudníku ve dvou projekcích. U dětí do 2 let se preferuje tuberkulinový test a stačí zadopřední projekce.	ano
Střevní paraziti	specializované parazitologické vyšetření stolice 2x	ano	
	B	VYŠETŘENÍ VE SPECIFICKÝCH SITUACÍCH	Děti
Vyšetření	polio v případě příchodu z oblastí aktuální epidemie poliomyelitidy	izolace ze stolice (vyšetření v NRL)	ano
	difterie -v případě povrchních zranění	v případě povrchních zranění, zejména na nohách, izolace Corynebacterií sp. V případě pozitivního výsledku kultivace je nutné kmen poslat k ověření toxicity do NRL.	ano
	TBC	U symptomatických osob s respiračními problémy vyšetření sputa na mykoTBC event. další vyšetření indikované pneumologem	ano
	v případě příchodu z endemických oblastí malárie	malárie	ano
	svrab v případě klinických obtíží	seškrab kůže - mikroskopie	ano

C) Seznam poskytovatelů zdravotnických služeb, které mají nasmlouvaný výkon 08017- přesné stanovení kostního věku metodou TW3 a jsou dle vyjádření VZP oprávněni provádět antropometrická vyšetření pro potřeby identifikace věku

Kraj	ÚP	IČ	Název IČZ	Název IČP	ODB	Výkon 08017
Hlavní město Praha	Praha 2	64165	Všeobecná fakultní nemocnice v Praze	Endokrinologická ambulance	104	Ano
Hlavní město Praha	Praha 3	28479106	Ambulantní centrum pro vady pohyb. aparátu s.r.o.	Ambulantní centrum pro vady pohyb.aparátu	301	Ano
Hlavní město Praha	Praha 3	28479106	Ambulantní centrum pro vady pohyb. aparátu s.r.o..	Ambulantní centrum pro vady pohyb. aparátu	606	Ano
Hlavní město Praha	Praha 3	28479106	Ambulantní centrum pro vady pohyb. aparátu s.r.o.	Ambulantní centrum pro vady pohyb.aparátu	607	Ano
Hlavní město Praha	Praha 3	49625730	MUDr.Miloslav Kuklík, CSc. Pediatr,Genetik	Genetická ambulance prekoncepční a prenatální	208	Ano
Hlavní město Praha	Praha 4	64190	Thomayerova nemocnice	Ambulance endokrinologická- Pediatr.kl.	104	Ano
Hlavní město Praha	Praha 5	64203	Fakultní nemocnice v Motole	Antropologické prac.- Pediatr.kl.2.LF UK	904	Ano
Hlavní město Praha	Praha 8	64211	Nemocnice na Bulovce	Lůžková část -Ortopedická	6F6	Ano
Hlavní město Praha	Praha 10	64173	Fakultní nemocnice královské Vinohrady	Dětská endokrinologie a metabolické vady	104	Ano
Jihočeský kraj	České Budějovice	41872894	MUDr. Milan Míček	Tělovýchovné lékařství	104	Ano
Jihomoravský kraj	Brno-město	1671154	MUDr. Luboš Hrazdira s.r.o	Pracoviště endokrinologie	204	Ano
Jihomoravský kraj	Brno-město	25542028	Ústav sportovní medicíny, s.ro.	Tělovýchovné lékařství	204	Ano
Olomoucký kraj	Olomouc	29446490	Radiologie s.r.o.	Radiologie s.r.o.	809	Ano

2. KONTAKTY NA SPOLUPRACUJÍCÍ ORGANIZACE

Nestátní subjekty:

Organizace pro pomoc uprchlíkům (OPU) – pobočky v Praze, Brně, Plzni

Kovářská 4
190 00 Praha 9
tel.: 730 158 779; 739 413 983
e-mail: opu@opu.cz
www.opu.cz

Sdružení pro integraci a migraci

Baranova 33
130 00 Praha 3
tel.: 224 224 379
e-mail: poradna@refug.cz
www.migrace.com

Sdružení občanů zabývajících se emigranty (SOZE) - pobočky v Brně, Olomouci

Mostecká 5
614 00 Brno
tel.: 545 213 643
e-mail: soze@soze.cz
www.soze.cz

Asociace pro právní otázky imigrace

Karolínská 654/2
186 00 Praha 8
e-mail: info@asimos.cz
www.asimos.cz

Poradna pro občanství, občanská a lidská práva

Ječná 7
120 00 Praha 2 – Nové Město
tel.: 270 003 280
e-mail: poradna@poradna-prava.cz
www.poradna-prava.cz

Poradna pro integraci

Opletalova 6, vstup pasáží Opletalka
110 00 Praha 1
tel.: 603 281 269
e-mail: praha@p-p-i.cz
www.p-p-i.cz

InBáze

Legerova 50
120 00 Praha 2
tel.: 739 037 353
e-mail: info@inbaze.cz
www.inbaze.cz

META

Ječná 17
120 00 Praha 2
tel.: 222 521 446
e-mail: info@meta-ops.cz
www.meta-ops.cz

Liga lidských práv

Burešova 6
602 00 Brno
tel.: 545 210 446
e-mail: brno@llp.cz
www.llp.cz

Člověk v tísni

Šafaříkova 635/24
120 00 Praha 2
tel.: 226 200 400
e-mail: mail@clovekvtsni.cz
www.clovekvtsni.cz

Centrum pro integraci cizinců

Kubelíkova 55
130 00 Praha 3
tel.: 222 360 452
e-mail: info@cicpraha.org
www.cicpraha.org

Mezinárodní organizace pro migraci (IOM)

Argentinská 38
170 00 Praha 7
tel.: 233 37 01 60
e-mail: prague@iom.int
www.iom.cz

UNHCR

Rytířská 31
11000 Praha 1
tel.: 776 437 775
e-mail: czepr@unhcr.org
www.unhcr.c

Státní subjekty:

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Šilingrovo náměstí 3/4
602 00 Brno
tel.: 542 215 522
e-mail: podatelna@umpod.cz
www.umpod.cz

Ministerstvo vnitra ČR

Odbor azylové a migrační politiky
Nad Štolou 3
P.O.Box 21/OAM
170 34 Praha 7
tel.: 974 832 495
e-mail: opu@mvcrcz

Ministerstvo spravedlnosti ČR

Vyšehradská 16
128 00 Praha 2
tel.: 221 997 111
e-mail: posta@msp.justice.cz
www.justice.cz

Ministerstvo zahraničních věcí ČR

Loretánské nám. 5
118 00 Praha 1
tel.: 224 181 111
www.mzv.cz

Centra na podporu integrace cizinců SUZ MV ČR

Adresy + kontakty dle jednotlivých poboček
www.integracnicentra.cz

Podrobnější výčet organizací rozdělený podle krajů naleznete na následujícím odkazu:

http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Letaky/ORGANIZACE_zabyvajici_cizi_neckou_problematikou- I_15.pdf

3. DŮLEŽITÉ ODKAZY A INFORMACE

Odkaz na směrnici k určování nejlepšího zájmu dítěte:

<http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/pravni-dokumenty/prirucky-doporuceni-a-stanoviska-unhcr/smernice-unhcr-k-urcovani-nejlepsiho-zajmu-ditete-2008.html>

<http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/pdf/zakladni-informace/pravni-dokumenty/prirucky-doporuceni-a-stanoviska-unhcr/nejlepsi-zajem-ditete-vynatek-ze-smernice-unhcr-k-urcovani-nejlepsiho-zajmu-ditete-2008.html>

Odkaz na Vhodné postupy- Program Nezletilý cizince bez doprovodu:

<http://www.separated-children-europe-programme.org/images/18/219.pdf>

Odkaz na další publikace:

<http://www.unhcr-centraleurope.org/cz/zakladni-informace/publikace.html>

Informace vydané MPSV k problematice NBD:

- Informace MPSV k úhradám nákladů na zajištění nezbytné péče o nezletilé děti – cizince bez doprovodu, č. j. 2015/43398/231 ze dne 5. 8. 2015
- Stanovisko odboru ochrany práv dětí MPSV, týkající se nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu a jejich zařazování do evidence dětí, kterým je třeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči ve formě pěstounské péče nebo osvojení rodičů nebo jiných osob, č. j. 2015/32787/231/1 ze dne 2. 6. 2015

4. VZOR NÁVRHU NA PŘEDBĚŽNÉ OPATŘENÍ

Okresnímu soudu v

**Návrh na nařízení předběžného opatření soudu
podle § 452 odst. 1,2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
a podle § 924 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník**

Věc:

Péče o nezl....., nar.
jméno a příjmení dítěte
bytem

Navrhovatel:

Rodiče nezletilých:

Matka nar.
jméno a příjmení
bytem

Otec: nar.
jméno a příjmení
bytem

Jiné osoby odpovědné za výchovu:

..... nar.
jméno a příjmení
bytem

I.

Odůvodnění: nezletilý cizinec bez doprovodu

Dnebyl/a nezl...(jméno).....zadržen/a hlídkou Policie České republiky, Krajského ředitelství policie , Odboru cizinecké policie, Oddělení.....,adresa.....
K prokázání totožnosti nepředložil/a žádný cestovní doklad a svoji totožnost nebyl/a schopna prokázat ani po poskytnutí přiměřené součinnosti.

Nezl. uvádí, že se jmenuje....., nar.....státní příslušnost..... Vlast opustil(a) z důvodu válečného konfliktu v zemi. Nezl.není schopen (schopna) dorozumět se

česky, na území ČR nachází bez doprovodu rodičů či jiných osob odpovědných za výchovu, z toho důvodu navrhujeme umístit nezletilého/nezletilou do (*konkrétní název zařízení*)

II.

Vzhledem k tomu, že se nezletilý/á ocitl bez jakékoliv péče, jeho/její život a normální vývoj je vážně ohrožen.

Navrhuje se nařízení předběžného opatření soudu v režimu § 461 zákona o zvláštních řízeních soudních na dobu 6 měsíců, neboť ve věci samé není založena pravomoc českých soudů podle § 56 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (*uvede se v případě, že nezletilý cizinec nemá obvyklý pobyt na území České republiky*).

Důkazy:

Kopie zprávy PČR ze dne.....

Protokol z jednání ze dne.....

Kopie písemného sdělení.....

S ohledem na výše uvedené důvody navrhujeme vydání tohoto

U S N E S E N Í

Okresní soud v nařizuje podle § 452 odst.1, 2 zákona č. 292/2013 Sb.,
o zvláštních řízeních soudních a dle § 924 zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník
p ř e d b ě ž n é o p a t ř e n í, kterým se nezletilý (á) předává do péče

Jméno a příjmení, datum narození nebo název a adresa fyzické nebo právnické osoby, které má být dítě předáno do péče

.....
Vedoucí OSPOD

5. VZOR ŽÁDOSTI O UDĚLENÍ MEZINÁRODNÍ OCHRANY

Ministerstvu vnitra
odbor azylové a migrační politiky
oddělení mezinárodní ochrany
pošt. schr. 21/OAM
170 34 Praha 7

ID datové schránky: 6bnaawp

Žadatel:

Jméno:

nar.:

státní přísl.:

t.č. pobyt:

ŽÁDOST O UDĚLENÍ MEZINÁRODNÍ OCHRANY V ČR

Já,, nar., státní přísl., žádám v ČR o udělení mezinárodní ochrany. Důvody své žádosti rozvedu při pohovoru s pracovníkem Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR.

V dne

.....
žadatel

.....
vedoucí OSPOD

*Dle ustanovení § 3a odst. 1 písm. b) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, je **cizinec oprávněn podat žádost o udělení mezinárodní ochrany ministerstvu, b) ministerstvu, je-li hospitalizován u poskytovatele lůžkové péče, vykonává-li zabezpečovací detenci, ochranné léčení, vazbu nebo trest odnětí svobody nebo je-li umístěn ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy anebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.***

6. PŘEHLED HLAVNÍCH DVOUSTRANNÝCH SMLUV O MEZINÁRODNÍ PRÁVNÍ POMOCI V OBLASTI TRESTNÍ A CIVILNÍ, SOUVISEJÍCÍ DOKUMENTY

Afghánistán

Smlouva mezi ČSSR a Afghánskou demokratickou republikou o právní pomoci ve věcech občanských a trestních (vyhláška č. 44/1983 Sb.)

Albánie

Smlouva mezi Československou republikou a Albánskou lidovou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 97/1960 Sb.)

Alžírsko

Smlouva mezi ČSSR a Alžírskou demokratickou a lidovou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 17/1984 Sb.)

Bělorusko

Smlouva mezi ČSSR a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 95/1983 Sb.)

Bosna a Hercegovina

Smlouva mezi ČSSR a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 207/1964 Sb.)

Bulharsko

Smlouva mezi ČSSR a BLR o právní pomoci a úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 3/1978 Sb.)

Černá Hora

Smlouva mezi ČSSR a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 207/1964 Sb.)

Gruzie

Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 95/1983 Sb.)

Chorvatsko

Smlouva mezi ČSSR a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 207/1964 Sb.)

Korejská lidově demokratická republika

Smlouva mezi ČSSR a Korejskou lidově demokratickou republikou o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 93/1989 Sb.)

Kyrgyzstán

Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 95/1983 Sb.)

Kosovo

Smlouva mezi ČSSR a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 207/1964 Sb.)

Kuba

Smlouva mezi ČSSR a Kubánskou republikou o vzájemné právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 80/1981 Sb.)

Moldávie

Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 95/1983 Sb.)

Mongolsko

Smlouva mezi ČSSR a Mongolskou lidovou republikou o poskytování právní pomoci a o právních vztazích v občanských, rodinných a trestních věcech (vyhláška č. 106/1978 Sb.)

Rumunsko

Smlouva o právní pomoci v občanských věcech mezi Českou republikou a Rumunskem (vyhláška č. 1/1996 Sb.)

Rusko

Smlouva mezi ČSSR a SSSR o právní pomoci a právních vztazích ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 95/1983 Sb.)

Slovensko

Smlouva mezi ČR a SR o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech (vyhláška č. 209/1993 Sb.)

Srbsko

Smlouva mezi ČSSR a Socialistickou federativní republikou Jugoslávií o úpravě právních vztahů ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 207/1964 Sb.)

Sýrie

Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Syrskou arabskou republikou o právní pomoci ve věcech občanských, rodinných a trestních (vyhláška č. 8/1986)

Turecko

Úmluva mezi republikou Československou a republikou Tureckou o vzájemných stycích v soudních věcech občanských a obchodních (vyhláška č. 75/1933)

Ukrajina

Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech (č. 123/2002 Sb. m. s.) ve znění Protokolu mezi Českou republikou a Ukrajinou, kterým se mění Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech (č. 77/2008 Sb. m. s.)

Uzbekistán

Smlouva mezi Českou republikou a Republikou Uzbekistán o právní pomoci a právních vztazích v občanských a trestních věcech (č. 133/2003 Sb. m. s.)

Vietnam

Smlouva mezi ČSSR a Vietnamskou socialistickou republikou o právní pomoci ve věcech občanských a trestních (vyhláška č. 98/1984 Sb.)

7. PŘEHLED HLAVNÍCH MNOHOSTRANNÝCH SMLUV UPRAVUJÍCÍCH PRAVOMOC, ROZHODNÉ PRÁVO A UZNÁVÁNÍ A VÝKON ROZHODNUTÍ V RODINNÝCH VĚCECH

- Evropská úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o výchově dětí a obnovení výchovy dětí (sdělení č. 66/2000 Sb.m.s.)
- Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí (sdělení č. 141/2001 Sb.m.s.)

8. PRÁVNÍ PŘEDPISY EVROPSKÉ UNIE UPRAVUJÍCÍ PRAVOMOC, ROZHODNÉ PRÁVO A UZNÁVÁNÍ A VÝKON ROZHODNUTÍ V RODINNÝCH VĚCECH

- Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. 11. 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000

9. KONTAKTY NA ZASTUPITELSKÉ ÚŘADY VYBRANÝCH STÁTŮ V ČESKÉ REPUBLICCE

Pro potřeby splnění informační povinnosti OSPOD uvádíme kontaktní údaje na zastupitelské úřady vybraných států v ČR:

- **Velvyslanectví Syrské arabské republiky;** Českomalínská 20/7, 160 00 Praha 6; tel. 224 310 952, 224 311 171, fax 224 317 911, e-mail souria@volny.cz, web www.syrianembassy.cz.
- **Velvyslanectví Afghánské islámské republiky;** Na Karlovce 1387/6, 160 00 Praha 6, tel. 233 544 228, fax 233 542 009, e-mail afg.praque@centrum.cz.
- **Velvyslanectví Libyjského státu;** Nad Šárkou 781/56, 160 00 Praha 6, tel. 220 515 978, 220 515 979, 220 515 838, fax 220 515 974, e-mail embassylibyaprg@gmail.com.
- **Velvyslanectví Irácké republiky;** Mongolská 607/3, 160 00 Praha 6, tel. 224 326 976, fax 224 326 975, e-mail iragembassy60@yahoo.com.

V Praze dne 23. 8. 2016

Mgr. Kateřina Šlesingerová
ředitelka odboru ochrany práv dětí